

**МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „Проф.
д-р Параскев Стоянов“ - Варна**

PROSPERITAS VESTRA FINIS NOSTRA!

ФАКУЛТЕТ ПО ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Сборник
с резюмета от дипломни работи
по специалност Опазване и контрол на общественото здраве, защитени
през 2017-2022 г.

Варна, 2023

Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов“ – Варна, 2022

Редактори: проф. д-р Теодора Димитрова, доц. д-р Дарина Найденова, доц. д-р Цветелина Търпоманова, доц. д-р Цонко Паунов, проф. д-р Ружа Панчева, доц. д-р Анна Кирчева, доц. д-р Клара Докова, доц. д-р Наталия Ушева, проф. д-р Лора Георгиева, доц. д-р Калинка Божкова, проф. д-р Христианна Романова, доц. инж. Кристина Близнакова, доц. Николина Радева, проф. д-р Веселинка Несторова, гл. ас. Виржиния Атанасова, доц. д-р Росица Чамова, доц. д-р Димитър Ставрев

eISBN:

Съдържание

ИЗТОЧНИЦИ, ВЛИЯНИЕ И ПОДХОДИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА СТРЕСА СРЕД МЕДИЦИНСКИЯ ПЕРСОНАЛ В ИНТЕНЗИВНИ БОЛНИЧНИ ОТДЕЛЕНИЯ, 2017	10
<i>Дипломант: Симона Радославова Радева, Научен ръководител: доц. д-р Лора Георгиева, д.м.</i>	<i>10</i>
ОСНОВНИ ФИЗИЧНИ ФАКТОРИ, КОИТО ВЛИЯТ ВРХУ ЗДРАВЕТО НА НАСЕЛЕНИЕТО И УСЛОВИЯТА НА ЖИВОТ – ТРАНСПОРТЕН ШУМ, 2017	11
<i>Дипломант: Йоана Пламенова Филипова, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова, д.м.</i>	<i>11</i>
КОМПЕТЕНТНОСТ НА ПЕРСОНАЛА В ЗАВЕДЕНИЯТА ЗА ОБЩЕСТВЕНО ХРАНЕНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ГР. ВАРНА В СФЕРАТА НА БЕЗОПАСНОСТТА НА ХРАНИТЕ, 2017	12
<i>Дипломант: Дора Георгиева Гунчева, Научен ръководител: доц. д-р Дарина Найденова, д.м.</i>	<i>12</i>
ИНФОРМИРАНост И ПРИОРИТЕТИ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПРИ ИЗБОРА НА ЗОНИ ЗА КЪПАНЕ ПО ЧЕРНОМОРСКОТО КРАЙБРЕЖИЕ НА ОБЛАСТ ВАРНА, 2017	13
<i>Дипломант: Марияна Иванова Йорданова, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова, д.м.</i>	<i>13</i>
ИЗСЛЕДВАНЕ И ОЦЕНКА НА ИНТЕНЗИТЕТА НА УВ-ИЗЛЪЧВАНЕТО В СОЛАРИУМИ В ГР.БУРГАС ВЪВ ВРЪЗКА С ПОТЕНЦИАЛНИТЕ ЗДРАВНИ ПОЛЗИ И ВРЕДИ, 2017	15
<i>Дипломант: Богомила Тодорова Цветкова, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова, д.м.</i>	<i>15</i>
РИСКОВЕ ОТ ЗАРАЗЯВАНЕ С ИНФЕКЦИИ ПРЕДАВАНИ ПО КРЪВЕН ПЪТ ПРИ МЕДИЦИНСКИ ПЕРСОНАЛ И СТАНДАРТНИ МЕРКИ ЗА БЕЗОПАСНОСТ, 2017	16
<i>Дипломант: Елена Николова Станева, Научен ръководител: доц. д-р Цонко Паунов, д.м.</i> 16	<i>16</i>
ИНФОРМИРАНост И НАГЛАСИ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ГР.ВАРНА КЪМ БИОЛОГИЧНИТЕ ХРАНИ, 2017	17
<i>Дипломант: Даниела Стоянова Николова- Гелова, Научен ръководител: доц.д-р Клара Докова, д.м.</i>	<i>17</i>
СРАВНИТЕЛНО ПРОУЧВАНЕ НА УПОТРЕБАТА НА ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА СРЕД УЧЕНИЦИТЕ ОТ 7-9 КЛАС В ДОБРИЧ И КАВАРНА, 2017	18
<i>Дипломант: Росица Стефанова Костадинова-Сивкова, Научен ръководител: д-р Цветелина Търпоманова, д.м.</i>	<i>18</i>

**ПРОУЧВАНЕ НА ОСОБЕНОСТИТЕ НА ЕПИДЕМИЧНИЯ ПРОЦЕС ПРИ
МОРБИЛИ, СЛЕД ВЪДЕЖДАНЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНА
ИМУНОПРОФИЛАКТИКА В РЪБЪЛГАРИЯ И ОБЛАСТ ДОБРИЧ, 201720**

Дипломант: Дияна Донкова Маринова , Научен ръководител: доц. д-р Цонко Паунов, д.м.

..... 20

**ПОЗНАНИЯ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ ОТНОСНО УПОТРЕБАТА И
БЕЗОПАСНОСТТА НА МАТЕРИАЛИТЕ И ПРЕДМЕТИТЕ ОТ ПЛАСТМАСА ЗА
КОНТАКТ С ХРАНИ, 201721**

Дипломант: Тодорка Цанкова Славова, Научен ръководител: доц. д-р Ружа Панчева, д.м.

..... 21

**ЗДРАВНА ОЦЕНКА НА НЯКОИ ПАРАМЕТРИНА ЖИЛИЩНАТА СРЕДА В
ДЪРВЕНИТЕ КЪЩИ, 201722**

Дипломант Тая Стоянова Иванова, Научен ръководител: доц. д-р Веселинка Несторова,

д.м. 22

**ВЛИЯНИЕ НА 12 ЧАСОВАТА СМЕННА РАБОТА В ИНТЕНЗИВНО ОТДЕЛЕНИЕ
ВЪРХУ ЗДРАВЕТО И БЕЗОПАСНОСТТА НА МЕДИЦИНСКИТЕ СЕСТРИ И
ТЕХНИТЕ ПАЦИЕНТИ, 201723**

Дипломант: Валери Любомиров Гюров, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова,

д.м. 23

**КРИТИЧНИ ТОЧКИ ПРИ ПРЕЧИСТВАНЕТО НА ПРОРОДНИТЕ ВОДИ,
ПРЕДНАЗНАЧЕНИ ЗА ПИТЕЙНО-БИТОВО ВОДОСНАБДЯВАНЕ ОТ ЯЗ.
БОРОВИЦА,2017.....24**

Дипломант: Иван Митков Иванов, Научен ръководител: доц. Теодора Димитрова, д.м. . 24

**ФИЗИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ, КАТО ФАКТОР НА РАБОТОСПОСОБНОСТТА,
201725**

Дипломант: Илияна Георгиева Павлова, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова

д.м. 25

**ВЛИЯНИЕ НА ИМУНОПРОФИЛАКТИКАТА СРЕЩУ ТУБЕРКОЛОЗА, ЗА
НАМАЛЯВАНЕ НА НЕЙНОТО РАЗПРОСТРАНЕНИЕ Е РУСЕНСКА ОБЛАСТ, 2017**

.....26

Дипломант: Милена Иванова Трайкова, Научен ръководител: доц. д-р Цонко Паунов, д.м.

..... 26

**ОТНОШЕНИЕ НА РОДИТЕЛИТЕ НА ДЕЦА ДО 7 ГОДИНИ КЪМ
ИМУНИЗАЦИОННАТА ПРОГРАМА В БЪЛГАРИЯ В ОБЛАСТ РУСЕ, 2017.....27**

Дипломант: Бахтияр Ахмед Юмер, Научен ръководител: доц. д-р Ружа Панчева, д.м. 27

**АНАЛИЗ НА ЗДРАВНОТО СЪСТОЯНИЕ НА РАБОТЕЩИТЕ ВЪВ ВРЪЗКА С
УСЛОВИЯТА НА ТРУД В СТРОИТЕЛСТВОТО И ПРОИЗВОДСТВОТО НА
СТРОИТЕЛНИ МАТЕРИАЛИ, 2017.....28**

Дипломант: Весела Цветанова Крумова, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова
д.м. 28

ОПАСНИ МЕДИЦИНКИ ПРАКТИКИ СВЪРЗАНИ С ЕКСПОЗИЦИЯ НА КРЪВ И ТЕЛЕСНИ ТЕЧНОСТИ ПРИ РИСКОВ МЕДИЦИНСКИ ПЕРСОНАЛ В МБАЛ ВАРНА, 201729

Дипломант: Елка Цанкова Гаджева, Научен ръководител: доц. д-р Анна Кирчева, д.м.... 29

СЕЛСКОСТОПАНСКО ЗАМЪРСЯВАНЕ НА ПИТЕЙНА ВОДА В ОБЛАСТ СИЛИСТРА – ИНФОРМИРАНост И РИСКОВИ ПРАКТИКИ СРЕД ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ, 201730

Дипломант: Нуран Мехмед Халим, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова, д.м.
..... 30

ТЕНДЕНЦИИ НА ЗАБОЛЯЕМОСТТА С ПАРАЗИТНИ БОЛЕСТИ В ОБЛАСТ РУСЕ ЗА 10 ГОДИШЕН ПЕРИОД 2007-2016 Г., 201731

Дипломант: Геновева Трифонова Дарашка, Научен ръководител: доц. д-р Клара Докова,
д.м. 31

КАЧЕСТВОТО НА ВОДИТЕ ЗА КЪПАНЕ И МНЕНИЕ НА КЪПЕЩИТЕ СЕ В ОТКРИТИТЕ ПЛУВНИ БАСЕЙНИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА К.К. АЛБЕНА, 2017....32

Дипломант: Даниела Станева Велева, Научен ръководител: доц. д-р Наталия Ушева, д.м.
..... 32

ОЦЕНКА НА ПСИХОСОЦИАЛНИ ФАКТОРИ И СТРЕС НА РАБОТНОТО МЯСТО В СТРУКТУРАТА НА РЗИ ГР. ХАСКОВО. ПРЕПОРЪКИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА СТРЕСА НА РАБОТНОТО МЯСТО И ПСИХОСОЦИАЛНИТЕ РИСКОВЕ, 2018....33

Дипломант: Весела Петрова Ленкова, Научен ръководител: доц. д-р Веселинка Несторова,
д.м. 33

ОСОБЕНОСТИ НА МЕДИЦИНСКОТО ОСИГУРЯВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПРИ РИСК ОТ НАВОДНЕНИЯ ПО СРЕДНОТО ТЕЧЕНИЕ НА РЕКА МАРИЦА, 2018 ..34

Дипломант: Надя Стефанова Колева, Научен ръководител: проф. д-р Христианна Ангелова Романова-Радева, д.м.н. 34

ЗАМЪРСИТЕЛИ СЪС ЗНАЧЕНИЕ ЗА ОБЩЕСТВЕНОТО ЗДРАВЕ НА БИТОВИ ..35

Дипломант: Елена Тодорова Ангелова, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова,
д.м. 35

ОСОБЕНОСТИ В ХРАНИТЕЛНИЯ ИЗБОР НА ТИЙНЕЙДЖЪРИ С ОРТОДОНТСКИ ДЕФОРМАЦИИ, 2018.....36

Дипломант: Йоана Йовчева Василева – Митева, Научен ръководител: доц. д-р Дарина Найденова, д.м. 36

НАГЛАСИ НА НАСЕЛЕНИЕТО КЪМ ЗАБРАНА НА ТЮТЮНОПУШЕНЕ НА ОБЩЕСТВЕНИ МЕСТА, 201837

Дипломант: Светлана Георгиева Манасиева, Научен ръководител: гл. ас. Росица Чамова, д.м. 37

АНАЛИЗ НА ДЕЙНОСТТА ПО ПРОМОЦИЯ И ПРОФИЛАКТИКА НА38

Дипломант: Малина Пламенова Йоцова, Научен ръководител: гл. ас. Виржиния Атанасова, д.м. 38

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ПРЕВЕНЦИЯТА (ПРОФИЛАКТИКАТА) И КОНТРОЛА НА ИСМО В УМБАЛ „СВЕТА МАРИНА“ – ГР. ВАРНА, 201839

Дипломант: Деяна Иванова Денева – Шопова, Научен ръководител: доц. д-р Цонко Паунов, д.м. 39

АНАЛИЗ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОПАСНИ ОТПАДЪЦИ ОТ ДОМАКИНСТВОТА40

Дипломант: Венета Цветанова Йошева, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова, д.м. 40

ПРОУЧВАНЕ НА ВАКСИНАЛНОТО ПОКРИТИЕ И РОЛЯТА НА ИМУНИЗАЦИИТЕ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ЕПИДЕМИЧНИЯ ПРОЦЕС ПРИ МОРБИЛИ В РЕГИОН ПЛОВДИВ ЗА ПЕРИОДА 2013 - 2017Г., 2018.....41

Дипломант: Кристина Николова Стойчева, Научен ръководител: доц. д-р Цонко Паунов, д.м. 41

ДИПЛОМНА РАБОТА С ВТОРА НАГРАДА ОТ КОНКУРСА ЗА „НАЙ-ДОБРА ДИПЛОМНА РАБОТА“ НА ОБЩИНА ВАРНА И ТЕРИТОРИАЛНАТА ОРГАНИЗАЦИЯ НА НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИТЕ СЪЮЗИ – ВАРНА В НАПРАВЛЕНИЕ „ХУМАНИТАРНИ НАУКИ“ ЗА 2019 Г.: ОБЩЕСТВЕНА ИНФОРМИРАНост И КОНТРОЛ НА ПАРАБЕНИТЕ В ДЕРМОКОЗМЕТИКАТА, 201941

Дипломант: Тюляй Метин Ибраим, Научен ръководител: проф. д-р Лора Георгиева, д.м. 41

ПРЕВЕНЦИЯ НА ИНФЕКЦИОЗНИЯ РИСК ПРИ КОЗМЕТИЧНИ ПРОЦЕДУРИ, 201942

Дипломант: Стойка Томова Любенова , Научен ръководител: доц. д-р Цонко Паунов, д.м. 42

ОБЩЕСТВЕНО ЗНАЧИМИ НОСНИ ИЗОЛАТИ S. AUREUS ОТ АМБУЛАТОРНИ ПАЦИЕНТИ ЗА ПЕРИОД ОТ ДВЕ ГОДИНИ, 201943

Дипломант: Камелия Миткова Колева, Научен ръководител: доц. д-р Калинка Божкова, д.м., Научен консултант: д-р Светла Станева..... 43

ХРАНЕНЕ ПРИ БРЕМЕННОСТ И КЪРМЕНЕ, 2019.....43

Дипломант: Яница Веселинова Велчева, Научен ръководител: доц. д-р Дарина Найденова д.м. 43

ОЦЕНКА НА ЧИСТОТАТА И БЕЗОПАСНОСТТА ПРИ ПОЛЗВАНЕ НА ОТКРИТИ И ЗАКРИТИ ПЛУВНИ БАСЕЙНИ, РАЗПОЛОЖЕНИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЛАСТ БУРГАС, 201944

Дипломант: Данка Ненкова Андреева, Научен ръководител: проф. д-р Теодора Димитрова, д.м. 44

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА МОНИТОРИНГА ЗА КАЧЕСТВОТО НА МОРСКАТА ВОДА В ЗОНИТЕ ЗА КЪПАНЕ НА ОБЛАСТИТЕ БУРГАС И ВАРНА, ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ ВЪЗМОЖНОСТТА ЗА ИНФОРМИРАН ИЗБОР НА ПОЛЗВАТЕЛИТЕ, 201945

Дипломант: Валентин Янев Андреев, Научен ръководител: проф. д-р Теодора Димитрова д.м. 45

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ЗЕМНИ ЙОНИЗИРАЩИ ЛЪЧЕНИЯ ВЪРХУ НАСЕЛЕНИЕТО НА ГРАД ПЛОВДИВ, 201946

Дипломант: Светла Николова Дрехарова, Научен ръководител: проф. д-р Христианна Романова, д.м. 46

НОРМАТИВНИ, ОРГАНИЗАЦИОННИ И ПРОТИВОЕПИДЕМИЧНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И КОНТРОЛ НА ИСМО В УМБАЛ „КАНЕВ“ АД РУСЕ, 201947

Дипломант: Преслава Саикова Фискучева – Жекова, Научен ръководител: доц. д-р Цонко Паунов, д.м. 47

ОПТИМИЗИРАНЕ НА ДОСТЪПНОСТТА НА СПЕЦИАЛИЗИРАНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ ЗА ЖИТЕЛИТЕ НА ГРАД ВАРНА ПРИ КРИЗИСНИ СИТУАЦИИ, 201948

Дипломант: Симона Десиминова Барганска, Научен ръководител: доц. д-р Димитър Ставрев, д.м. 48

ЗАМЪРСЯВАНЕТО С ПЛАСТМАСА – РАЗПРОСТРАНЕНИЕ И ВЛИЯНИЕ. МОРСКИТЕ ОТПАДЪЦИ, ГРАД ВАРНА И ЧОВЕШКАТА ОСЪЗНАТОСТ, 202050

Дипломант: Андрей Наумов Андреев, Научен ръководител: проф. д-р Теодора Димитрова, д.м. 50

ДНЕВЕН РЕЖИМ НА ДЕЦА ОТ 3 ДО 6 ГОДИШНА ВЪЗРАСТ В ГР. ВАРНА ИЗВЪН ДЕТСКИТЕ ЗАВЕДЕНИЯ – РОДИТЕЛСКИ ПРИОРИТЕТИ И РЕШЕНИЯ, 202051

Дипломант: Галина Атанасова Маринова, Научен ръководител: проф. д-р Теодора Димитрова, д.м. 51

ИЗПОЛЗВАНЕ НА АНТРОПОМОРФНИ МОДЕЛИ НА ТЪКАНИ И ОРГАНИ ЗА ОПТИМИЗИРАНЕ НА ДОЗИ ОТ РЕНТГЕНОВО ЛЪЧЕНИЕ, 202152

Дипломант: Ставрос Христос Зикопулос, Научен ръководител: доц. д-р инж. Кристина Близнакова..... 52

ПРЕВЕНЦИЯ НА ХРОНИЧНИТЕ ЗАБОЛЯВАНИЯ: ЗДРАВНА ПОЛИТИКА И ПРАКТИКА, 2021	53
<i>Дипломант: Мустафа Юсеинов Чолаков, Научен ръководител: доц. д-р Наталия Ушева, д.м.</i>	<i>53</i>
ШУМ И ЕЛЕКТРОМАГНИТНИ КАТО КОМУНАЛЕН РИСКОВ ФАКТОР ЗА ОБЩЕСТВЕНОТО ЗДРАВЕ В ГР. БЛАГОЕВГРАД, 2021.....	54
<i>Дипломант: Еленка Борисова Грънчарова – Мотева, Научен ръководител: проф. д-р Теодора Димитрова, д.м.....</i>	<i>54</i>
ПРАКТИКИ ЗА ЗАХРАНВАНЕ ПРИ ДЕЦА ОТ АТОПИЧНИ СЕМЕЙСТВА, 2021...54	54
<i>Дипломант: Жаклин Георгиева Генова, Научен ръководител: доц. д-р Ружа Панчева, д.м.</i>	<i>54</i>
ГОТОВНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПРИ БЕДСТВИЯ В ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА, 2021.....	56
<i>Дипломант: Рая Димитрова Драчева, Научен ръководител: доц. Николина Радева, доктор</i>	<i>56</i>
ЧЕСТОТА НА ИНСУЛИНОВАТА РЕЗИСТЕНТНОСТ И ИНФОРМИРАНост ОТНОСНО РИСКОВИТЕ ФАКТОРИ ЗА РАЗВИТИЕТО И СРЕД АМБУЛАТОРНИ ПАЦИЕНТИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ГРАД ВАРНА, 2021.....	56
<i>Дипломант: Милена Александрова Радославова, Научен ръководител: доц. д-р Дарина Найденова, д.м.</i>	<i>56</i>
ОПАСНИ МЕДИЦИНСКИ ПРАКТИКИ СВЪРЗАНИ С ЕКСПОЗИЦИЯ НА КРЪВ И ТЕЛЕСНИ ТЕЧНОСТИ ПРИ РИСКОВ МЕДИЦИНСКИ ПЕРСОНАЛ, 2021	57
<i>Дипломант: Бисерка Маринова Радославова, Научен ръководител: проф. д-р Теодора Тодорова Димитрова, д.м.....</i>	<i>57</i>
ЛЕГИОНЕЛОЗИ – ЕПИДЕМИОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА, ОЦЕНКА НА РИСКА И ПРОФИЛАКТИКА, 2022.....	58
<i>Дипломант: Лора Димчова, Научен ръководител: доц. д-р Елиана Иванова, д.м.</i>	<i>58</i>
СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ И ЗДРАВНИ РИСКОВЕ СВЪРЗАНИ С ХРАНИТЕЛНИЯ МОДЕЛ В УСЛОВИЯТА НА ПАНДЕМИЯТА ОТ КОРОНАВИРУС, 2022.....	59
<i>Дипломант: Нели Балабанова, Научен ръководител: доц. д-р Дарина Найденова, д.м.</i>	<i>59</i>
ХРАНИТЕЛНИТЕ РАЗСТРОЙСТВА КАТО СОЦИАЛНО ЗНАЧИМ ПРОБЛЕМ, 2022	60
<i>Дипломант: Диляна Енева, Научен ръководител: доц. д-р Росица Христова Чамова, д.м 60</i>	<i>60</i>
ИНФОРМИРАНост НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ГРАД ВАРНА, ОТНОСНО МЕХАНИЗМИТЕ НА ПРЕДАВАНЕ, РИСКОВИТЕ ФАКТОРИ ЗА ЗАРАЗЯВАНЕ И ПРОФИЛАКТИКАТА НА ЛАЙМСКАТА БОЛЕСТ, 2022.....	61

Дипломант: Кристиан Красимиров Бойчевски, Научен ръководител: д-р Миглена Коларова-Димитрова, д.м..... 61

СКРИНИНГ ЗА МАЛНУТРИЦИЯ В ДЕТСКО ОТДЕЛЕНИЕ В СПЕШНА БОЛНИЦА УМБАЛСМ „Н. И. ПИРОГОВ“, 2022.....62

Дипломант: Юлияна Орлинова Котарова Научен ръководител: гл. ас. д-р Албена Борисова Тонева - Стоянова, д.м. 62

СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ ПРИ КОНТРОЛА НА ЛЕГИОНЕЛОЗАТА В УСЛОВИЯТА НА МОРСКИ ТРАНСПОРТ, 202263

Дипломант: Юлиян Руменов Варимезов, Научен ръководител: Гл. ас. д-р Миглена Асенова Коларова – Димитрова, д.м 63

ЗДРАВНИ ПОСЛЕДИЦИ ОТ ОНЛАЙН ОБУЧЕНИЕТО НА УЧЕНИЦИ В НАЧАЛЕН КУРС НА ОБУЧЕНИЕ, 2022.....64

Дипломант: Валя Тенева, Научен ръководител: проф. д-р Теодора Димитрова, д.м. 64

ИЗТОЧНИЦИ, ВЛИЯНИЕ И ПОДХОДИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА СТРЕСА СРЕД МЕДИЦИНСКИЯ ПЕРСОНАЛ В ИНТЕНЗИВНИ БОЛНИЧНИ ОТДЕЛЕНИЯ, 2017

Дипломант: Симона Радославова Радева, Научен ръководител: доц. д-р Лора Георгиева, д.м.

Въведение: Особеностите на дейността и средата на работа на работещите в здравеопазването, както и съществените рискове от проявата на високи нива на стрес и евентуално достигане до синдрома на „професионалното прегаряне” предопределят необходимостта от мониторинг на нивото на стрес, факторите за неговото формиране, аспектите на проявление и подходите за управлението му с цел увеличаване степента на благополучие и удовлетвореността на работещите в лечебните заведения

Цел: Да установи нивото на стрес сред медицинските специалисти в Клиниката по анестезиология и интензивно лечение на университетската многопрофилна болница за активно лечение “Света Марина” ЕАД, гр. Варна и по-конкретно сред

Задачи: Да се направи теоретичен обзор на специализираната литература, свързана с факторите за формиране, аспектите на проявление и подходите за управление на професионалния стрес; Да проучи мнението на медицинския персонал в интензивни отделения относно нивата на професионален стрес. Да се установят различните аспекти на работната среда и организацията на работа, които могат да окажат влияние върху нивото на стрес на служителите; Да се формулират насоки относно възможностите за намаляване и управление на стреса сред медицинските специалисти в интензивни отделения на изследваното лечебно заведение

Материали и методи: документален, социологически – пряка индивидуална анкета и статистически - анализът на данните от изследването е осъществен чрез описателни статистически характеристики. За целта на изследването се използва предварително подготвена анкета сред 60 служители (30 лекари и 30 медицински сестри), която включва основни характеристики на работата – психосоциални характеристики и общи черти на работата и изисквания, източници на стрес и напрежение, както и индикатори за благополучието – здравни оплаквания, нива на стрес, неудовлетвореност от труда и др.

Основни резултати: Лекарите залагат най-вече на професионалното консултиране с психолог за решаване на евентуални проблеми със стреса. При медицинските сестри най-голям е дялът на тези, които се нуждаят от гъвкаво работно време и гъвкави почивки, както и от разнообразяване на извършваната работа. За служителя е много важно да чувства положителното (подкрепящо и насърчаващо) отношение на началника към него и да получава позитивни оценки за себе си. Това би му помогнало за изграждане за положителна самооценка на способностите и възможностите си за изпълнение на функционалните задължения. Необходимо е уважаване на личното достойнство и не само задълженията, но и правата на служителите да са приоритетни за ръководителите.

Освен това, целесъобразно е служителите да се обучават в модели на поведение, насочени както към преодоляване на проблеми, пораждащи стрес (активно справяне), така и към намаляване интензивността на преживяваните негативни емоционални състояния (пасивно справяне), особено при липса на контрол върху ситуацията. Без да се подценява някой от двата типа стратегии на справяне, най-добър ефект би се постигнал чрез преценяване на адекватността им в конкретната ситуация и комбинираното им използване.

Управлението, справянето, предотвратяването, намалението на стресови ситуации в организацията е важен елемент от процеса на управление. Това е проблем, пряко кореспондиращ с ефективността на дейността на хората, от една страна, а от друга – с тяхното здраве и благополучие като личности. Отношението на ръководството към този проблем е признак за висока управленска култура и морал.

Заключение: За повишаване на работоспособността и подобряване здравето на медицинските служители в Университетска Многопрофилна болница за активно лечение “Света Марина” ЕАД, гр. Варна от първостепенно значение е планирането и въвеждането на многоплатови мерки, кореспондиращи и с предложенията „отвътре”, с исканията на служителите за отстраняване на дефицити, които те познават и оценяват най-добре, тъй като се сблъскват ежедневно с тях на работното си място, с адекватна социална подкрепа, намаляваща значително негативното влияние на професионалното натоварване върху благополучието и неудовлетвореността от труда.

Ключови думи: професионален стрес, интензивно отделение, профилактични мерки и мероприятия

ОСНОВНИ ФИЗИЧНИ ФАКТОРИ, КОИТО ВЛИЯТ ВРХУ ЗДРАВЕТО НА НАСЕЛЕНИЕТО И УСЛОВИЯТА НА ЖИВОТ – ТРАНСПОРТЕН ШУМ, 2017

Дипломант: Йоана Пламенова Филипова, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова, д.м.

Въведение: Транспортният шум е основен екологичен проблем в последните години. Интензивният автомобилен трафик в съвременния урбанизиран град води към развитие на неблагоприятна акустична обстановка, с което се затруднява опазването на общественото здраве.

Цел: Да се проучи и анализира динамиката на нивата на комуналния шум през последните десет години в град Варна, както и субективната шумова оценка на населението, за да се предложат адекватни профилактични мерки и промоция на здравето.

Задачи: Да се установи съществуването и размера на транспортен шум в жилищните райони на град Варна (извършва се анализ на данни за транспортен шум за период от 10 г.); Посочване на контролни точки в град Варна за измерване на “шумово натоварване” (Посочване на разпределението на контролни пунктове за мониторинг на шум от моторни превозни средства; Представяне на контролни пунктове с повишени еквивалентни нива на шум; Сравнителен анализ на средни еквивалентни нива на шумово замърсяване за всеки 2г. до 3г. през периода 2005г.-2015г.; Сравнителен анализ на данни на пунктове за мониторинг на шума по диапазони за периода 2005г.-2015г.); Да се установи субективната оценка за влиянието на комунален шум върху ежедневието на граждани, живущи в различни територии на града; Да се сформират изводи и препоръки за ограничаване вредното въздействие на комуналния шум върху населението на град Варна.

Материали и методи: Материали: научна литература, нормативни документи, статистически данни, извършени за период от десет години от Регионална здравна инспекция-Варна. Методи: Анкетен метод, статистически методи за обработка на данни.

Основни резултати: След извършване на анализ за транспортен шум за последните десет години на град Варна, се установиха преобладаващи шумови нива в диапазона до 58 децибела, които не надвишават граничната дневна стойност от 60 децибела. Отсъстват

шумовите дялове със стойности между 78-82 и над 82 децибела. Този резултат подобрява акустичната картина на града, въпреки това в голяма част от територията на Черноморския град са отчетени повишени шумови стойности. Субективното мнение на граждани показва недоволство и утежненост в централни пътни артерии, влошаване на здравословното състояние и благополучие.

Заключение: Шумът е важна характеристика на околната среда, включително шума от автомобилния транспорт. Анализът на акустичната картина показва силно въздействие на шумовия фактор върху здравето на населението, обитаващо урбанизираните територии. Непрекъснатото разрастване и покачване на автомобилния трафик, съчетан с градоустройствени грешки при планиране води до шумово замърсяване на околната среда. Поради тази причина е въведен мониторинг на транспортен шум за всяка година, с който се установяват еквивалентните нива на шум в предварително зададени контролни пунктове. Тези пунктове отчитат три пъти през деня в различни часови интервали нивата на шумов товар за териториите на град Варна. Подобрената обстановка се реализира с намаляване на товареността на автомобилното движение с нужния капацитет от противошумни мерки и мероприятия, с което ще се подобри здравето и просперитета на живущото население.

Ключови думи: транспортен шум , анализ, шумозащитни мерки и мероприятия

КОМПЕТЕНТНОСТ НА ПЕРСОНАЛА В ЗАВЕДЕНИЯТА ЗА ОБЩЕСТВЕНО ХРАНЕНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ГР. ВАРНА В СФЕРАТА НА БЕЗОПАСНОСТТА НА ХРАНИТЕ, 2017

Дипломант: Дора Георгиева Гунчева, Научен ръководител: доц. д-р Дарина Найденова, д.м.

Въведение: Храната като част от нашето ежедневие осигурява необходимият хранителен баланс за поддържането и функционирането на здравият човешки организъм. В същото време благодарение на нея могат да възникнат над 250 заболявания, които могат да бъдат причинени от бактерии, вируси, паразити, токсини и химикали (7). Некомпетентността на персонала относно опасности, които съществуват при производството на храната е важен елемент, който респективно води до възникването на хранителни заболявания. Наблюденията на инспекторите от БАБХ през последните две години са, че при случаите на масови хранителни отравяния става въпрос за вторично заразяване от персонала на заведенията храна, а не за развалени продукти.

Цел: да се анализира компетентността на персонала, работещ в заведенията за обществено хранене относно спазване на изискванията за производство на безопасна храна.

Материали и методи: на доброволен принцип са анкетирани 105 служителя на възраст над 18г. работещи в ЗОХ на територията на гр. Варна. Използвани са исторически, теоретичен, документален, социологически, Данните са обработени статистически.

Резултати и обсъждане: Над половината (65%) от анкетираните нямат познания относно причините за кръстосано замърсяване на храната и производството на опасна храна. Налице е положителна нагласа (87,62%) за промяна в законодателството, относно придобиване на компетентност преди започване на работа.

Заключение: Служителите в ЗОХ нямат необходимата професионална компетентност за прилагане на законоустановени правила и норми при съхранение и обработка на храните с цел осигуряване на нейната безопасност. За да се предотвратят евентуални вторични

замърсявания на храните е необходимо да се проведат обучения на персонала от квалифицирани лица.

Ключови думи: Заведение за обществено хранене, квалификация, компетентност, персонал, храна.

ИНФОРМИРАНост И ПРИОРИТЕТИ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПРИ ИЗБОРА НА ЗОНИ ЗА КЪПАНЕ ПО ЧЕРНОМОРСКОТО КРАЙБРЕЖИЕ НА ОБЛАСТ ВАРНА, 2017

Дипломант: Марияна Иванова Йорданова, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова, д.м.

Въведение: Предоставянето на информация по отношение качеството на водите за къпане е в съответствие с изискванията на Европейското и Българското законодателство. Контролът и изследването на чистотата на морските води за къпане са поради необходимостта от опазване на общественото здраве. Но дали наличната информация и начините на предоставянето ѝ са достатъчни за обществото? И как потребителите избират зоната си за къпане? До момента не съществуват проучвания относно достъпността за обществото на наличната информация и начините на предоставянето. Не е ясно как потребителите избират зоната си за къпане.

Цел: Да се проучи и анализира информираността на населението относно качеството на морската вода на област Варна и да се проучат факторите, определящи избора от страна на ползващите зони за къпане с различна оценка, според класификацията на Европейската Комисия.

Задачи: Да се проучи нормативната рамка за управление на водите за къпане; Да се извърши сравнителен анализ на резултатите от мониторинга на качеството на морската вода и класификацията на зоните за къпане във Варна за периода 2012 г. – 2015 г.; Да се организира и проведе анкетно проучване сред хората, посещаващи зони за къпане с различна оценка според класификацията на Европейската Комисия.; Да се анализира информираността и субективната оценка на къпещите се, посещаващи зони за къпане с различна оценка по класификацията на Европейската Комисия; На базата на резултатите от проучването да се посочат приоритетни насоки за усъвършенстване комуникацията на здравната информация сред обществото.

Материал: нормативни документи, систематизирана информация от РЗИ, научна литература, данни от анкетно проучване.

Методи: документален метод (анализ на действащи до момента закони и нормативни уредби и директиви); социологически метод (провеждане на писмена пряка анонимна анкета сред 120 участника от населението (мъже и жени) от различни възрастови групи над 18 години, посещавали 6 зони за къпане с различна оценка на територията на гр. Варна); статистически метод (за обработка на резултатите от анкетното проучване).

Основни резултати: Развитието и усъвършенстването на Европейската и националната нормативни рамки за управление на водите имат съществено значение за непрекъснатото подобряване на качеството на водите за къпане през годините. В резултат от прилагането им по Варненското Черноморие зоните за къпане с оценка на качеството на водите „лошо“ значително намаляват – от 8 през 2007 г. на 2 през 2015 г. и се увеличава броя на зоните за къпане с отлично качество – от 14 за 2007г. на 16 през 2015 г.

Нашите резултати показват, че приоритет в избора на зона за къпане при потребителите са „добра инфраструктура (съблекални, душове, кошчета за отпадъци, заведения за хранене и др.)“ и „лесен достъп“ - 48,3% и след това качеството на водата за къпане - 43,3% от анкетираните. По-високо образованите достоверно по-често избират съобразно качествата на водите – 53% лица с висше образование спрямо 31,5% лица със средно образование, $p < 0,05$ при $\chi^2 5,616$.

Най - посещавани са зоните, които са с отлично качество на водата за къпане - 46,3% спрямо зоните със „задоволително и „лошо“ качество на водата -29,2% и 26,6% . По голямата част от анкетираните – 78,3% не посочват да са имали здравословен проблем след посещение на зона за къпане.

Предоставяната информация по изисквания на Европейското и нашето законодателства не е достатъчна - 91,7% от анкетираните имат нужда от повече информация за качествата на морската вода в зоната за къпане, която биха посетили и едва 8,3% не се нуждаят от такава. Прави впечатление, че 27,7% или $\frac{1}{4}$ от лицата посочили, че не биха посетили зона за къпане с „лошо“ качество, в действителност посещават основно такива зони.

Заключение: Съществуващата нормативна рамка за мониторинг на качествата на водите за къпане е стройно организирана и абсолютно съответстваща на международните и европейски тенденции в областта.

Причините за замърсяване на морската вода в зоните за къпане са основно от изливане на отпадъчни води от нерегламентирано заустване на отводнителни канали и дерета, както и от недостатъчен брой и капацитет на съществуващи ПСОВ или неефективното им функциониране.

Информираността на ползващите плажните води за къпане е незадоволителна. Едва 39,2% от анкетираните очакват здравни проблеми заради лошото качество на водата за къпане. Въпреки нежеланието за посещение на зона с оценка „лошо“ на качествата на морската вода за къпане 26,6% от анкетираните най-често посещават именно зони с такова качество. Това може да се свърже и с нуждата от повече информация.

Анкетираните не познават здравните рискове от ползването на води с лошо качество. При лицата с по-високо ниво на образование качеството на водите за къпане е фактор за избора на място за плажуване.

Информацията от мониторинга достига до потребителите основно чрез интернет страницата на РЗИ и медиите. Табелите на плажа не оправдават очакваната надеждност за комуникация на резултатите от мониторинга и опазване на общественото здраве. Необходимо е разработване и въвеждане на Информационна система за следене и управление качество на водите в зоната на къпане и осигуряване на населението достъп до информацията за състоянието и прогнозните показатели чрез информационни табла и на интернет страницата на Общината.

Ключови думи: зона за къпане, качество на морска вода за къпане, Черноморска крайбрежна зона, информираност на населението, здравен риск.

ИЗСЛЕДВАНЕ И ОЦЕНКА НА ИНТЕНЗИТЕТА НА УВ-ИЗЛЪЧВАНЕТО В СОЛАРИУМИ В ГР.БУРГАС ВЪВ ВРЪЗКА С ПОТЕНЦИАЛНИТЕ ЗДРАВНИ ПОЛЗИ И ВРЕДИ, 2017

Дипломант: Богомила Тодорова Цветкова, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова, д.м.

Въведение: Обект на изследването са устройствата излъчващи ултравиолетови лъчи – солариумите. Предмет на изследването е влиянието на изкуствената UV светлина, излъчваща се от соларните лампи, върху здравето на човека.

Цел: Да се проучи интензитета на UV-лъчи, които излъчват солариумите в гр. Бургас и възможностите за усъвършенстване на действащия здравен контрол.

Задачи: Да се проведат измервания на интензитета на UV-излъчването на различни солариуми (като UV-index съгласно СЗО). Да се проведат измервания на мощността на излъчването на различни солариуми. (в mW/cm^2). Да се анализира информираността на клиентите на соларните студия относно потенциалните рискове от използването на изкуствени UV - лъчи (солариуми) върху човешкото здраве. Да се усъвършенстват препоръките към потребителите и персонала на солариумите с оглед ограничаване и намаляване на потенциалните неблагоприятни последици за човешкото здраве. Да се разработят и предложат мерки за подобряване на здравния контрол над солариумите.

Материал: анализ и синтез на документи, анкетно проучване, статистическо изследване на зависимости и теренни измервания.

Методи: Проучването е проведено на територията на град Бургас от автора, като са използвани преки анонимни анкети на хартиен носител в периода от 02.05.2017 до 02.06.2017 година. Измерванията на нивата на UV-радиация и температура са направени за същият период в 15 соларни студия. Анкетното проучване обхваща 57 респонденти в периода от 02.05 до 02.06.2017 година.

Основни резултати: Формулирани са следните хипотези: Козметичната цел е основен мотив за ползване на солариум. Солариум се ползва основно от млади хора. Няма разлика в предпочитанията към солариум между мъже и жени. Клиентите с по-висока степен на образование са по-добре информирани за вредите от солариумите

Изследването установи, че в изследваните солариуми UVI е по-висок от максимално допустимият според СЗО. И в петнайсетте солариума са измерени мощности на излъчването по-високи от граничната стойност от $0,3W/m$.

Анализът на информираността на клиентите на соларните студия относно потенциалните рискове от използването на изкуствени UV - лъчи (солариуми) върху човешкото здраве показва, че потребителите на тази услуга не са достатъчно информирани относно различията между медицински и козметични цели, противопоказания и здравни рискове.

Заклучение: Предложен е подход за повишаване на информираността на потребителите на солариуми чрез социалните мрежи като средство за информационни социални кампании. Солариум се ползва основно от млади хора, без разлика в предпочитанията между мъже и жени. Хипотезите, че козметичната цел е основен мотив за ползване на солариум и че клиентите с по-висока степен на образование са по-добре информирани за вредите от солариумите, не се потвърждават.

Ключови думи: изкуствената UV светлина, солариум, здравни вреди

РИСКОВЕ ОТ ЗАРАЗЯВАНЕ С ИНФЕКЦИИ ПРЕДАВАНИ ПО КРЪВЕН ПЪТ ПРИ МЕДИЦИНСКИ ПЕРСОНАЛ И СТАНДАРТНИ МЕРКИ ЗА БЕЗОПАСНОСТ, 2017

Дипломант: Елена Николова Станева, Научен ръководител: доц. д-р Цонко Паунов, д.м.

Въведение:

Цел: Да се проучат пропуските, водещи до рискови моменти в практиките - основна причина за заразяване на МП с инфекции предавани по кръвен път. Самостоятелно решени задачи са - проучване на нормативната рамка за превенция и контрол на ВБИ, проучване на компетентността на медицинския персонал относно инфекциите предавани по кръвен път, проучване за обхващаемостта на МП с ваксина срещу хепатит Б вирус, проучване за честотата на експозицията с кръв и вземането на адекватни решения след експозиция в лечебни заведения на територията на гр. Пловдив.

Материали и методи: Обекта на изследването са медицински лица, работещи в сферата на здравеопазването в различни болници в град Пловдив. Документален метод: Проучване на нормативната база. Социологически метод: 1/Анкетно проучване на компетентността на медицинския персонал относно инфекциите предавани по кръвен път и стандартните мерки за безопасност. 2/Анкетно проучване за обхващаемостта на медицинския персонал с ваксина срещу хепатит Б вирус и други необходими ваксини за превенция в сектора на здравеопазването. Извадката обхваща медицинския персонал на лечебни заведения в гр. Пловдив.

Основни резултати: От получените данни се констатира, че по-големия дял от здравни работници използва лични предпазни средства, дезинфекцира ръцете си и смята за значими стандартните мерки за безопасност. Една част от медицинския персонал спазва тези мерки, за да предпази на първо място собственото си здраве, а друга поставя на равно както собственото здраве така и здравето на пациентите. Около 2/3 от лекарите, 100% от лаборантите и 90% от медицинските сестри участвали в анкетата знаят поне 3 от стандартните предпазни мерки, които трябва да са неизменна част от ежедневната им работа. Работодателите не осигуряват на своя персонал достатъчно обучения и практическа подготовка, по проблемите на епидемиологията, профилактиката и контрола на HIV, HBV, HCV и други инфекции предавани по кръвен път, както и обучения за необходимостта от прилагане в ежедневната практика на универсалните предпазни мерки. При експозиция на кръв от потенциален източник на инфекция голяма част от специалистите (42%) ще предприемат само изследване, 12% ще се изследват и ще проведат консултация, а 8% не знаят какво да направят. Едва 4% от медицинския персонал представен от медицински сестри, ще извърши всички необходими адекватни действия при експозиция на кръв.

Изводи: Важността на проблема свързан с възможността за заразяване на медицински персонал при обслужване на болни с някои кръвни инфекции и дейностите по провеждането на перманентна и постекспозиционна профилактика се очертава като основен проблем в нашето проучване Дейностите по отношение на спазването на добрите медицински практики, използването на лични предпазни средства и имунизационния обхват при проведеното проучване в многопрофилните болници в град Пловдив, показват висок имунизационен обхват с ваксина срещу вирусен хепатит „Б” и редовно използване на ЛПС при различните манипулации. От собствените проучвания става ясно още, че непрекъснатите обученията и практическата подготовка, свързани със заболяванията предавани по кръвен път и използването на ЛПС, които трябва да бъдат осигурени от работодателите в голяма част от случаите не се осъществяват. Липсата на непрекъснати

обучения и практическа подготовка, както и на материална осигуреност за предоставяне на безопасни медицински пособия са едни от водещите причини за често повтарящи се грешки на медицинските работници.

Ключови думи: риск, инфекции, кръвен път.

ИНФОРМИРАНост И НАГЛАСИ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ГР.ВАРНА КЪМ БИОЛОГИЧНИТЕ ХРАНИ, 2017

Дипломант: Даниела Стоянова Николова- Гелова, Научен ръководител: доц.д-р Клара Докова, д.м.

Въведение: През последните десетилетия в света се наблюдава растящ интерес към биологичните храни.

В резултат на направения литературен обзор се налага изводът, че населението на България не е достатъчно информирано за начина на производство, контрол, етикетировка и маркировка на биологичните храни. Липсват обществена нагласа за запознаване и разбиране на същността, принципите и методите, които са в основата на биологичния метод за производство. Очертава се необходимост от по-добра информираност на населението по отношение на спецификата на биологичните храни и техните предимства пред конвенционално произведените продукти.

Цел: Изследването има за цел да проучи информираността на населението на гр. Варна за биологичните храни, предимствата им и тяхната употреба, нагласите на консуматорите за замяна на конвенционалните храни с такива, произведени чрез биологични методи.

Материали и методи: Обект на изследването са потребителите и търговците на биологични храни в гр. Варна. Използвани следните методи: (1) Документален метод, който включва анализ на международната и националната нормативна среда и научна литература публикувана по проблема; (2) анкетно проучване на нагласите, информираността и поведението, свързани с потреблението на биологичните храни сред извадка от населението на гр. Варна, проведено през март – април 2017г. Извадката обхваща 100 души в момент на извършване на покупки на храни в търговски обекти. (3) анкетно проучване сред разпространители на биохрана (търговски обекти от всякакъв тип, където могат да бъдат открити такъв вид храни за продажба, т. е. складове за търговия на едро и дребно с храни, хипермаркети, супермаркети, специализирани магазини за здравословни, диетични и диабетични храни, специализирани магазини за биохрана и др). Изследването обхваща 50 търговски обекта в гр. Варна. Критериите за подбор са тип на търговския обект и местоположение; (4) статистически методи.

Основни резултати: Преобладаващата част от анкетиранияте потребители са на средна възраст – между 35 и 45 години. Значителна част от участниците в анкетата са с висока степен на образование. Резултатите сочат че няма открояващ се източник за първоначална информация за биохраните. Почти с равни дялове са печатните и електронни медии и близката социална среда (приятели, колеги, роднини). Търговците са по-склонни да търсят информация от официални източници., което е вероятна причина за по-добрата им информираност в сравнение с клиентите. Населението на гр. Варна е добре запознато с влиянието на биопродуктите върху човешкото здраве и околната среда.

Само 25% от жителите на града са правилно осведомени, че натуралните храни не могат да бъдат отъждествявани с биологичните. Почти всички запитани знаят, че биохраните са

екологични храни. Главните пречки за консумация на повече биохрани са високата им цена и съмнения по отношение на тяхното качество в България. По този въпрос търговците са на мнение, че недоверието към предлаганите биохрани и липсата на достатъчно информация са причина тези продукти да не бъдат предпочитани. Значителна част от търговците са добре информирани как изглежда знакът, който потвърждава екологичното производство на продуктите, но повечето от тях не знаят за допълнителните означения към него. Потребителите отстъпват по отношение на информираността относно изискванията за маркировка на биологичните храни. Супермаркетите и специализираните магазини за здравословни и биологични храни са местата, на които потребителите гласуват доверие за закупуване на биологични храни и придобиване на повече информация по темата. Над 80% от запитаните търговци са на мнение, че е необходимо да се премине специално обучение по отношение на тяхното предлагане.

Заключение: Въпросът с информираността на жителите на гр. Варна по отношение на биологичните храни остава нерешен. В града нараства броят на обектите, в които се предлагат такъв тип продукти. В същото време съществуват сериозни пропуски в знанията на населението по отношение на биологичните храни, особено по отношение на изискванията, разписани в нормативните документи. Това се отнася както за търговците, така и за потребителите. Ключов проблем при предлагането на този тип храни е недоверието към техния произход. Ето защо е необходимо да се инициират кампании за подобряване на информираността на хората по отношение на тяхната етикетировка и начините, чрез които информацията от нея може да бъде проверена. Като информационни канали могат да бъдат използвани местните радиа и телевизии, печатните издания, билбордове и интернет. С тази дейност могат да се заемат както компетентните държавни органи, така и неправителствени организации и преподаватели, които са специалисти в областта на биологичното производство. Тъй като фермерските пазари в град Варна са притегателно място за хора, които желаят да се хранят с качествени храни, то ръководителите им също могат да спомогнат в организирането на дегустации на биологични храни с цел разясняване на изискванията към тях. Подходящо би било в популяризирането на тези храни да бъдат включени и децата и учениците, за да научат за естеството и качествата на тези продукти, за това как те могат да повлияят на околната среда и човешкото здравео.

Ключови думи: информираност, нагласи, потребление, биологични храни, Варна

СРАВНИТЕЛНО ПРОУЧВАНЕ НА УПОТРЕБАТА НА ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА СРЕД УЧЕНИЦИТЕ ОТ 7-9 КЛАС В ДОБРИЧ И КАВАРНА, 2017

Дипломант: Росица Стефанова Костадинова-Сивкова, Научен ръководител: д-р Цветелина Търпоманова, д.м.

Въведение: Проблемът с употребата на психоактивни вещества сред подрастващите е много сериозен и ангажира вниманието на цялото общество. Той е актуален не само за нашата страна, но и в световен мащаб. Тревожен е фактът, че се снижава възрастта на първата употреба на цигари, алкохол и наркотици. В периода на активен растеж това води до много сериозни последици върху детския организъм. Доказано е, че колкото в по-млада и неукрепнала възраст детето посегне към психоактивните вещества, толкова по-вероятно е да развие тежка зависимост или други психологически увреждания.

Целта на проучването е да се установи нивото на употреба на психоактивни вещества сред учениците от 7-9 клас в Добрич и Каварна и да се идентифицират факторите, които го формират или повлияват.

Задачи: Да се представят и анализират проучвания за употребата на психоактивни вещества сред учениците в Европа и в страната; да се установи нивото на употреба на психоактивни вещества сред ученици от 7- 9 клас в градовете Добрич и Каварна; да се извърши вторичен сравнителен анализ на данни от аналогични проучвания на ученици от същата възрастова група в съответните градове; да се установят основните причини и условията, благоприятстващи употреба на вещества; да се проучат основните превантивни дейности в градовете Добрич и Каварна и да се предложат мерки, повишаващи ефективността им.

Методи: Обект на проучването са 198 ученика (102 момичета и 96 момчета) от 7-9 клас от СУ „Климент Охридски” гр. Добрич и СУ „Стефан Караджа” гр. Каварна. Класовете в училищата са произволно избрани, като всички ученици в класовете участват в изследването.

Предмет на проучването е употребата на психоактивни вещества сред учениците от целевата група.

Проучването е проведено през м. март- април 2017 г. Разработена е анкетна карта, включваща 19 въпроса, разпределени в четири основни групи: употреба на психоактивни вещества; основни причини; условия (снабдяване с вещества, места на употреба); превантивни дейности.

Данните са обработени статистически чрез SPSS v. 15.0, като са използвани описателни показатели за количествени и качествени променливи.

Основни резултати: По отношение на тютюнопушенето- 31 % от учениците в Добрич и 55,1 % от учениците в Каварна използват тютюневи изделия, като процентът на момчетата е по- голям от този на момчетата. Възрастта на първа употреба на тютюневи изделия е 8-10 г.

По отношение употребата на алкохол- 44% от анкетираните в Добрич и 66,3 % от анкетираните в Каварна употребяват алкохол, като превес отново имат момчетата.

Възрастта на първа употреба на алкохол е 8-10 г.

По отношение употребата на наркотични вещества- 10% от анкетираните в Добрич и 6% от анкетираните в Каварна употребяват наркотични вещества, като най- масово учениците използват марихуана. Възрастта на първа употреба е 15 г.

Най- голям процент от учениците са посочили, че са употребили за първи път психоактивни вещества в домашна обстановка- 44,8% в Добрич и 58% в Каварна.

Над половината от респондентите са започнали да употребяват вещества „от любопитство” (65,3% от анкетираните в Каварна и 55% в Добрич).

Голяма част от учениците живеят в семейства, в които родителите употребяват психоактивни вещества- в 45% от семействата на анкетираните ученици в Добрич и в 58% в Каварна и двамата родители употребяват цигари и алкохол; в 28% в Добрич и в 22% в Каварна- само единият родител употребява и едва в 27% от семействата в Добрич и в 20% в Каварна не се употребяват алкохол и цигари.

Голяма част от приятелите на анкетираните използват психоактивни вещества- 54% в Добрич и 57 % в Каварна употребяват тютюневи изделия, съответно 42% и 56 % употребяват алкохол и 39% и 30 %- наркотици.

Алкохолът и цигарите са най- масово употребявани психоактивни вещества сред учениците и в същото време са най- достъпни. Повече от 60% от анкетираните споделят, че се

снабдяват с тях от търговската мрежа (и за двата града). Наркотичните вещества се набавят главно от приятели.

Положителен факт е, че част от учениците декларират желание да се откажат от употреба на вещества. В Добрич 25,8% са споделили, че желаят да се откажат от употребата на тютюнените изделия, 18,1% - от алкохол, 4%- от наркотичните вещества. В Каварна тези проценти са съответно 27,8%, 29,2% и 3%.

Установи се, че младите хора се информират за вредното въздействие на психоактивните вещества основно от училище (60% в Добрич и 48% в Каварна) Информацията се представя главно от медицински специалист, училищен психолог, класен ръководител и външни лектори посредством беседи и презентации.

Най-предпочитани теми за дебат в училище са „Тютюнопушене и употреба на алкохол”, интересът към наркоманиите е по-слаб.

Предложенията на учениците за мерки за ограничаване употребата на психоактивни вещества са: повишаване информираността, по- голям контрол от страна на родители, учители, институции; да не се допуска продажбата на алкохол и цигари на непълнолетни; нарушителите да носят наказателна отговорност.

Заключение: Резултатите от проучването показват, че независимо от усилията на обществеността и училищната институция да се ограничи употребата на психоактивни вещества сред учениците, проблемът остава значим и актуален, приоритетен за общественото здравеопазване. Съществува необходимост от разработване и внедряване на качествено нови подходи и програми още в най- ранна възраст. Не по- малко значение има интегративния модел за превенция- включване на родители, учители, психолози и експерти в областта на зависимостите.

Ключови думи: употреба на психоактивни вещества сред учениците, средна възраст на първа употреба, превенция на употребата на психоактивни вещества

ПРОУЧВАНЕ НА ОСОБЕНОСТИТЕ НА ЕПИДЕМИЧНИЯ ПРОЦЕС ПРИ МОРБИЛИ, СЛЕД ВЪДЕЖДАНЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНА ИМУНОПРОФИЛАКТИКА В РЪБЛГАРИЯ И ОБЛАСТ ДОБРИЧ, 2017

Дипломант: Дияна Донкова Маринова , Научен ръководител: доц. д-р Цонко Паунов, д.м.

Въведение: Епидемиологичната характеристика на морбили, като повсеместна инфекция с въздушно-капков механизъм на предаване и максимално ниво на контагиозност (~ 100%), обуславя големи предизвикателства пред елиминационните програми в национален и международен мащаб.

Цел: Да се проучат особеностите на епидемичния процес при морбили в условията на задължителна имунопрофилактика в Република България и област Добрич за периода 2005-2015г. и причините за епидемичното му разпространение през 2009-2011г.

Задачи: Сравнително проучване на заболяемостта от морбили в Р България и област Добрич за периода 2005-2015г. Оценка на ваксиналното покритие срещу морбили и проследяване на ефекта от проведената имунопрофилактика в Р България и област Добрич. Проучване на различни групи от населението с пропуски при ваксиналното покритие срещу морбили в област Добрич

Основни резултати: По време на последната епидемия в България след 16 годишен междуепидемичен период, включително прекъсване на местното разпространение през

2003-2008г. се наблюдава максимална честота от 290,9/100 000 население през 2010г. Засегнати са всичките 28-области. Най-уязвима е ромската общност. Най-засегнати са децата под 1 година, тези в ранна детска и училищна възраст. Потвърждава се необходимостта от поддържане на високо ваксинално покритие както на национално, така и на регионално ниво и повишаване на имунитета във всички общности на населението за постигане на елиминиране на морбили. Необходими са насочени действия към колебаещите се хора от специфични групи в риск, при които има недостиг на знания и мотивация за профилактиране чрез имунизации.

Заключение: Морбили е заболяване, което и в бъдеще ще вълнува научната мисъл. И докато мащабните усилия за елиминация продължават в България ще продължим да се справяме с потенциала му за внос и трансмисия.

Ключови думи: морбили, ваксинално покритие, епидемия, специфична имунопрофилактика

ПОЗНАНИЯ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ ОТНОСНО УПОТРЕБАТА И БЕЗОПАСНОСТТА НА МАТЕРИАЛИТЕ И ПРЕДМЕТИТЕ ОТ ПЛАСТМАСА ЗА КОНТАКТ С ХРАНИ, 2017

Дипломант: Тодорка Цанкова Славова, Научен ръководител: доц. д-р Ружа Панчева, д.м.

Въведение: Познанията на потребителите относно употребата на материали и предмети от пластмаса за контакт с храните (МППКХ) са пряко свързани с безопасността при тяхната употреба. Липсата на информираност може да доведе до тяхната неправилна употреба, да се предизвика неприемлива промяна в състава на храните, влошаване на органолептичните им характеристики и неблагоприятно въздействие върху здравето.

Цел: Да се проучат познанията на потребителите относно безопасната употребата на МППКХ.

Задачи: Да се извърши литературен обзор относно безопасността на МППКХ; Да се проучи нормативната регламентация, относно МППКХ; Да се проведе изследване сред потребителите с цел да се проучат познанията, навиците и поведението им при употребата на материали и предмети от пластмаса влизащи в контакт с храните; Да се обобщят резултатите от проучването; Да се разработи програма за подобряване информираността на потребителите при употреба на материали и предмети за контакт с храни.

Материали и методи: Документален метод- анализ на нормативни документи и научна литература. Социологически метод: в периода април-май 2017 год. е проведено анонимно пряко анкетно проучване на мнението и познанията на 100 потребители на МППКХ от гр. Варна. Описателни статистически методи за анализ на резултатите.

Основни резултати: При направеното проучване се констатира, че МППКХ са навлезли широко в бита на потребителите от различни възрасти, пол и образование. Удобството при ползване, ниската цена и дизайнът ги правят широко приложими във всекидневния живот. Най-често се използват за съхранение на храни и за хранене.

Според данните на изследването се установи, че значителен процент от потребителите не са запознати с изискванията за безопасност при употреба на пластмасови материалите и предметите за контакт с храни. Повече от половината потребители си купуват пластмасови предмети по съображение за практичност, съобразно цената или дизайна. Болшинството нямат познания за годността, значението на вида на храните и течностите, които могат да

се съхраняват в съответните материали и предмети от пластмаса за контакт с храни. Наличието и вида на маркирането и етикетирането на МППКХ са непознати за 78 % от анкетираните. Установи се, че по-голямата част от потребителите не са наясно с изискванията за правилно съхранение на минерална вода в бутилки от пластмаса.

Познанията на потребителите най-общо се ограничават до това, че МППКХ могат да се използват за контакт храни, имат срок на годност и маркировка, като най-разпознаваем е символът „чаша и вилица“.

Анализът на поведението на потребителите при употребата на материали и предмети за контакт с храни от пластмаса показва, че не се спазват указанията на производителя за еднократна употреба на съдове и опаковки от пластмаса при 32% от потребителите. При избор на пластмасови съдове и опаковки 54% от потребителите не се съобразяват с вида на пластмасата, от която са направени МППКХ и от това, какво ще съхраняват в тях. Умишлено се пренебрегват изискванията за безопасност при 21% от потребителите при употребата на МППКХ. Независимо от нарушените условия за безопасно съхранение, 63% от анкетираните са склонни да употребяват течности, съхранявани в тези МППКХ. Няма адекватно поведение 60% от потребителите при съхраняване на горещи храни в пластмаси. При 45% от потребителите се установява липса на интерес по отношение на вида пластмасови опаковки, в които им се предлагат храни в търговска мрежа.

Заключение: Необходимо е да се повишат познанията на потребителите при употребата на материали и предмети от пластмаса за контакт с храни.

Потребителят трябва да се научи да гледа етикета на МППКХ, които купува и обозначенията върху пластмасовите опаковки, в които му се предлагат храни и напитки в търговски обекти и заведения за хранене. Иницирирането на кампании относно етикетирането на МППКХ, проведени в най-масовите медии ще допринесат за повишаване информираността на потребителя. С тази дейност е необходимо да се ангажират компетентните държавни органи и специалисти в областта. От голямо значение е информацията да е представена по разбираем за масовия потребител начин.

Ключови думи: материали и предмети от пластмаса, безопасност, познания.

ЗДРАВНА ОЦЕНКА НА НЯКОИ ПАРАМЕТРИНА ЖИЛИЩНАТА СРЕДА В ДЪРВЕНИТЕ КЪЩИ, 2017

Дипломант Таня Стоянова Иванова, Научен ръководител: доц. д-р Веселинка Несторова, д.м.

Въведение: Обект на дипломната работа са дървени къщи, поради нарастващ интерес като еднофамилни жилища. Предмет на дипломната работа е изследване на някои параметри на микроклимата и някои показатели за качеството на въздуха в дървени сгради.

Цел: Анализиране и сравняване на факторите на микроклимата и физико – химичните нокси на средата за обитаване в дървени къщи през различните сезони.

Задачи: Да се разгледат научно-теоретичните основи на проблема, Да се анализират факторите на микроклимата в дървена къща през различните сезони, Да се анализират резултатите от изследването на физико- химичните нокси на средата в дървените къщи., Да се сравнят резултатите на микроклимата и физико – химичните параметри през различните сезони.

Методи: анализ и синтез на научна литература, регресионен анализ, корелация, сравнителен анализ и графично изображение и експериментално изследване. Измерванията са направени в 2 обекта - еднофамилни къщи с дървени елементи във фасадните стени, в 3 последователни сезона - есен, зима и пролет през 2016-2017 г., в 2 случайно избрани последователни дни за всеки сезон.

Измервани са следните параметри от значение за човешкото здраве: температура на въздуха ($^{\circ}\text{C}$); относителна влажност на въздуха (%); скорост на движение на въздуха (m/s); концентрация на CO_2 (ppm); концентрация на ФПЧ10 (mg/m^3); концентрация на ФПЧ2.5 (mg/m^3); концентрация на TVOC (mg/m^3) и концентрация на НСНО /формалдеhid/ (mg/m^3)

Резултати: Анализът на зависимостта на вътрешната температура от външната показва слаба връзка, което доказва добрите изолационните свойства на дървените къщи.

Установява се ясна тенденция за стабилно поддържане на относителната влажност на въздуха в обследваните помещения около оптималните стойности и слаби вариации на същата, независимо от значителните колебания на относителната влажност на въздуха на открито.

Скоростта на въздух в изследваните дървени къщи са независими от сезона и външните фактори на климата.

И в двете изследвани къщи средното количество ФПЧ 2,5 и ФПЧ10 е неколккратно по-ниско от пределно допустимите според Наредба №12 от 15 юли 2010 г. (обн. ДВ, бр. 58 от 30 юли 2010 г.) – за ФПЧ 2,5 $-30 \mu\text{g}/\text{m}^3$, за ФПЧ10 – $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ и не зависят от сезона.

Резултатите от измерванията на концентрацията на CO_2 показват, че и в двете къщи в 88,6% от случаите се установяват стойности, типични за външния атмосферен въздух (300-600ppm) и не надхвърля за продължителен период от време препоръчителната горна граница 1000 ppm за въздух с допустимо качество.

Резултатите от измерванията на концентрацията на формалдеhid показват, че е в нормите с малки изключения, дължащи се на мебелиране и използване на интериорни бои.

Изводи: Проследяваните показатели на микроклимата и качеството на въздуха на закрито доказват надеждност на жилищната среда в дървените къщи за поддържане на оптимални стойности и гарантират безопасност за общественото здраве.

Ключови думи: жилищна среда, здравна оценка, дървени къщи

ВЛИЯНИЕ НА 12 ЧАСОВАТА СМЕННА РАБОТА В ИНТЕНЗИВНО ОТДЕЛЕНИЕ ВЪРХУ ЗДРАВЕТО И БЕЗОПАСНОСТТА НА МЕДИЦИНСКИТЕ СЕСТРИ И ТЕХНИТЕ ПАЦИЕНТИ, 2017

Дипломант: Валери Любомиров Гюров, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова, д.м.

Въведение: Сменните графици на работното време са сериозно предизвикателство към ефективността и здравето при работа, особено когато става въпрос за сферата на здравеопазването. Не съществува идеална и универсална организация на работното време, но максималното ѝ съобразяване с физиологичните и ергономични условия на труд и най-вече с личностните субективни предпочитания на работещите позволява максимално да се избегнат негативните ефекти върху здравето и да се минимализира риска от грешки и злополуки.

Липсата на достатъчно солидни доказателства в научната литература за връзката между продължителността на работния ден на медицинските сестри и удовлетвореността на персонала, качеството на сестринските грижи и безопасността на техните пациенти ни мотивира да проведем настоящето изследване.

Цел: Да се проучи ефекта на експериментално въведените 12 часови вместо 8 часови сменни режими в интензивно отделение върху удовлетвореността на персонала, честотата на грешките и отсъствията по болест.

Методи: Анкетирани са 62 медицински сестри, анализирани са броя на грешките за тримесечие и отсъствията по болест за едногодишен период преди и след въвеждането на 12-часови работни смени в отделение по реанимация и интензивно лечение в системата на Националната здравна служба на Великобритания (National Health Service, United Kingdom) в многопрофилна окръжна болница, разполагаща с леглови фонд от 540 легла. Болницата обслужва население от 250 000 души и е асоцииран университетски център за обучение на различни медицински специалисти. Отделението по реанимация и интензивно лечение разполага с 11 легла и 62 медицински сестри на постоянен трудов договор. Резултатите са обработени с дескриптивна статистика, използваща абсолютни стойности и относителни дялове и paired t-test за тестване на хипотези.

Резултати: Въпреки тенденцията за нарастване, липсва статистическа достоверна разлика и в броя на грешките, и в отсъствията по болест. Преобладаващата част от медицинските сестри предпочитат удължените работни смени най-вече поради постигане на по-добър баланс между личния и професионален живот.

Изводи: 12-часовите смени водят до повишена удовлетвореност от работата на самите медицински сестри, като качеството на сестринските грижи и безопасността на пациентите остават непроменени и при двата вида сменни графици.

Ключови думи: медицински сестри, сестрински грешки, отсъствия по болест, работни смени, работни графици

КРИТИЧНИ ТОЧКИ ПРИ ПРЕЧИСТВАНЕТО НА ПРОРОДНИТЕ ВОДИ, ПРЕДНАЗНАЧЕНИ ЗА ПИТЕЙНО-БИТОВО ВОДОСНАБДЯВАНЕ ОТ ЯЗ. БОРОВИЦА, 2017

Дипломант: Иван Митков Иванов, Научен ръководител: доц. Теодора Димитрова, д.м.

Въведение: Проблемът за добиването на чиста и безопасна питейна вода е все по-актуален през последните години, поради увеличаващото се потребление, замърсяване на водите от индустрията и ограничени природни ресурси. Водите, добивани от подземни водоизточници са сравнително чисти и не се налага пречистването им. Повърхностните водоизточници са подложени на различни замърсявания от природен и индустриален произход и за това добиваните води за питейно-битови цели от повърхностни водоизточници се нуждаят от пречистване преди да бъдат доставени до крайния потребител.

Цел: Да се анализират критичните точки от технологичната схема на пречиствателна станция за питейни води Боровица, предназначени за водоснабдяване на гр. Кърджали и 47 населени места в общ. Кърджали и определяне на подходящи реагенти за намаляване на съдържанието на алуминий в питейната вода.

Задачи: Да се направи сравнителен анализ на резултатите от мониторинга на суровата вода от яз. Боровица по показателите неразтворени вещества, мътност и манган ; Да се направи

сравнителен анализ на резултатите от мониторинга на питейната вода от ПСПВ за наличие на стойности на показателя алуминий ; Да се извърши проучване на технологичната схема на пречистване, прилагана в ПСПВ Боровица и определяне на критични точки ; Да се проучат методите за определяне на влаганото количество коагулант и флокулант ; Да се предложат мерки за намаляване количеството на алуминий в питейната вода.

Материали: български и чуждестранни литературни източници; собствени опити.

Методи: аналитично-обзорен метод; методика на лабораторни опити; статистически метод.

Основни резултати: От анализа на резултатите от проучването са изведени основните препоръки за подобряване работата на пречиствателната станция за питейни води Боровица и мерките, които да се предприемат за намаляване на концентрацията на алуминий в питейната вода.

Заключение: Може да се каже, че в ПСПВ Боровица са създадени условия за пречистване на природните води, предназначени за питейно битово водоснабдяване на гр. Кърджали. Определените критични точки при пречистването на водата в станцията са преодолени. Препоръчваме да се извърши проучване за промяна на влаганите реагенти за намаляване на съдържанието на алуминий в питейната вода.

Ключови думи: Пречистване на природни води за питейни цели, реагенти, алуминий в питейната вода.

ФИЗИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ, КАТО ФАКТОР НА РАБОТОСПОСОБНОСТТА, 2017

Дипломант: Илияна Георгиева Павлова, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова д.м.

Целта на настоящата дипломна работа е да се представят данни за правилното разпределение и спазването на режима на труд и почивка в четири организации, като в три от организациите преобладава умствен труд и са служители, а в една от организациите изследваните лица са работници, използващи основно физически труд.

Методи: От гледна точка на поставените задачи в теоретичния обзор се анализира научна литература по разглежданата проблематика, както и свързаните със здравето детерминанти, в които труда и трудовата среда са основни фактори за здравето и работоспособността на индивидите.

За изследването се състави анкетна карта, която беше анонимна и попълването и се извърши на доброволен принцип. Анкетната карта се предостави на 80 работещи лица, условно разделени на служители и работници. Проучиха се мотивацията, потребностите и интересите на работещите за спазване на безопасност на труда и усвояване на здравословен начин на живот и труд, чрез възможностите на физическата активност.

Резултатите от проучването показаха, че от участващите в анкетата, преобладават мъжете (59%), следвани от нежния пол (4%), като средната им възраст е 40-45 години. Установи се, че голяма част от респондентите се грижат постоянно за своето здраве (62,2%), а определението за тях за здравословен начин на живот“ е здравословното хранене (32,1 %) и отказа от вредни навици (тютюнопушене, алкохол, наркотици), (21,4%). Недостигът на време и финансови затруднения са основните пречки за придържане към принципите на здравословен начин на живот (55,6%; 28,9%).

Резултатите показват, че (87,5%) от служителите са на мнение, че почивките по време на работа се спазват стриктно. Само 13,5% от тази група споделя, че тези почивки не се спазват и трябва да отбележим, че това са служители от частна фирма "ИСА Милениум 3". Държавните служители /община и РЗИ/ стриктно спазват регламентираният почивки по време на работа. На съвсем друго мнение са работниците от строителната фирма. Те също споделят, че имат регламентирани почивки, но (87%) от респондентите смятат, че не спазват. (12,5%) не могат да коментират въпроса свързан с регламентираният почивки, а един анкетиран (2,5%) от анкетираните е посочил, че няма почивки по време на работа.

Въз основа на получените резултати от проведеното проучване се изготвиха препоръки за предоставяне на възможности на работещите за активна почивка, чрез използване на физически упражнения.

Заключение: Потвърди се хипотезата заложената в проучването, че ако се спазват регламентираният режим на труд и почивка и се осигурява оптимална работна среда, здравословна и безопасна за трудещите се в организациите, и фирмите в страната, ще бъде възможно работоспособността на хората да се удължи и те да бъдат по- ефективни при изпълнение на трудовите си задачи.

Ключови думи: режим на труд и почивка, политика за здраве при работа

ВЛИЯНИЕ НА ИМУНОПРОФИЛАКТИКАТА СРЕЩУ ТУБЕРКУЛОЗА, ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА НЕЙНОТО РАЗПРОСТРАНЕНИЕ В РУСЕНСКА ОБЛАСТ, 2017

Дипломант: Милена Иванова Трайкова, Научен ръководител: доц. д-р Цонко Паунов, д.м.

Туберкулозата е сериозен здравен проблем в световен мащаб. Необходими са всеобща усилия и добра координация между здравните структури за провеждане на ефективен контрол и ограничаване на болестта.

Цел: Да се направи пространствено епидемиологично проучване на заболяемостта от туберкулоза в Русенска област и да се проследи ефективността на имунопрофилактиката срещу туберкулоза и ролята и за ограничаване разпространението на болестта.

Задачи: Проследяване на реализирания и документиран имунизационен и реимунизационен обхват с БЦЖ ваксина на подлежащия контингент. Представяне на данни от проведен скрининг на лица в риск и ролята му за ранна диагностика, профилактика и лечение. Изучаване на рисковото поведение сред учащите имащо отношение към туберкулозата и знанията им за заболяването.

Материали и методи: Документален метод: Проведено е пространствено епидемиологично проучване на заболяемостта от туберкулоза на населението в Русенска област за периода 2006-2015год. Изследвана е документацията за туберкулиновата чувствителност на децата в област Русе на 7,11,17 год. и БЦЖ реимунизацията на подлежащия контингент от 2009-2015год. Социологичен метод: Анкетно проучване относно знанията за рисковете, пътищата за предаване и естеството на заболяването туберкулоза.

Резултати: За добрата комуникация в рамките на описаната система говорят данните за реализирания обхват на подлежащия контингент, който се поддържа на високо ниво от години и понижена заболяемост на населението в Русенска област. Дейностите по контрола на туберкулозата сред групите в риск, които се осъществяват от специализираната белодробна болница в Русе, се характеризират с висока ефективност. Провежда се ранна диагностика и своевременна профилактика и лечение, които имат безспорно значение за

превенцията и ограничаването на болестта. Рисковите фактори, свързани с разпространение на туберкулозата са широко застъпени сред младежите, същевременно липсва достатъчна осведоменост при учениците, респективно на широката общественост, за присъствието на белодробната болест в България и нейното пандемично разпространение.

Изводи: Първостепенна задача е да се подобри имунопрофилактиката с БЦЖ ваксина в цялата страна и особено в областите, където се е оформила трайна тенденция за по-нисък обхват, следвайки примера на Русенска област. Да се проявява загриженост и да се работи отговорно с групите в риск, които са основната причина за трансмисия на заболяването и затрудняват ефективния контрол. Да се провеждат повече здравно-образователни програми сред учениците за същността на ТБК и да се повиши осведомеността на населението, свързана с проблематиката на болестта.

Ключови думи: имунопрофилактика, туберкулоза, БЦЖ, разпространение, познания

ОТНОШЕНИЕ НА РОДИТЕЛИТЕ НА ДЕЦА ДО 7 ГОДИНИ КЪМ ИМУНИЗАЦИОННАТА ПРОГРАМА В БЪЛГАРИЯ В ОБЛАСТ РУСЕ, 2017

Дипломант: Бахтияр Ахмед Юмер, Научен ръководител: доц. д-р Ружа Панчева, д.м.

Въведение: Реализацията на имунизационната политика на страната и постигането на висок имунизационен обхват сред подлежащите деца до голяма степен зависи от семейните лекари, които са един от най-важните изпълнители на имунизационната програма. Те са в пряка връзка с пациентите и със своето поведение и отношение към имунопрофилактиката, участват активно в процеса на изграждане и поддържане доверието на родителите.

Цел: Да се оцени отношението, познанията, информираността и затрудненията които срещат семейните лекари при изпълнение на имунизационната програма в детска възраст в област Русе.

Задачи: Да се оцени нивото на информираност и познания на личните лекари относно задължителните имунизации в детска възраст. Да се прецени отношението на личните лекари към имунизационната програма в детска възраст. Да се установят негативните фактори, според личните лекари, водещи до отлагане или отказ от имунизация. Да се анализират организационните затруднения на семейните лекари при провеждането на задължителната имунизационна програма в детска възраст. Да се изследва отношението на личните лекари относно установяването и докладването на нежелани странични реакции при ваксинация.

Материали и методи: В периода юли-август 2017 година е проведено пряко индивидуално анкетно проучване с разработен въпросник включващ 19 въпроса. Интервюирани са 38 ОПЛ от област Русе.

Резултати и обсъждане: Анкетното проучване показва, че само 1/3 от семейните лекари в Русенска област са напълно убедени в своите познания и умения относно довършване на имунизационната схема при проблемни деца, които нямат необходимите приеми за възрастта си. Голяма част от тях не проявяват интерес и не следят актуалната информация и промените в нормативните документи и всичко това рефлектира върху компетентността на помощния медицински персонал и доверието на родителите. Прави впечатление високият относителен дял на семейните лекари в Русенска област, които имат известни притеснения за съобщаването на нежеланите странични реакции след ваксинация. Вероятно това е и основната причина за тяхното несъобщаване. Въпреки това, повечето от семейните лекари в област Русе осъзнават важността и значението на имунопрофилактиката в детска

възраст. Те проявяват желание за допълнително обучение и повишаване квалификацията и на помощния медицински персонал.

Заключение: За поддържане на високо ниво на професионална информираност и подобряване на дейността по имунопрофилактика, е необходимо изготвяне на национална програма за периодично обучение и същевременен контрол на нивото на информираност и познанията на медицинските специалисти работещи в областта на имунопрофилактиката. Ключови думи: родители, имунизационна програма, информираност, отношение

АНАЛИЗ НА ЗДРАВНОТО СЪСТОЯНИЕ НА РАБОТЕЩИТЕ ВЪВ ВРЪЗКА С УСЛОВИЯТА НА ТРУД В СТРОИТЕЛСТВОТО И ПРОИЗВОДСТВОТО НА СТРОИТЕЛНИ МАТЕРИАЛИ, 2017

Дипломант: Весела Цветанова Крумова, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова д.м.

Въведение: Анализът на здравното състояние на работещите е конкретен продукт от цялостната дейност по оценка на риска на работното място, предприетите мерки за неговото отстраняване или намаляване, както и от грижите, полагани за здравето на работещите.

Цел: Да се анализира здравното състояние на работещите в бранш „Строителство“ и да се направи връзка на регистрираните заболявания с условията на труд.

Материал и методи: Обект на анализа са 2 обекта за производство на строителни материали. Анализът и оценката на показателите на заболяемостта с временна нетрудоспособност (ЗВН) е извършен по Единна методика за анализ на здравното състояние на осигурени работещи чрез сравняване с ориентиловъчно-нормативни групи по Баткис-Лекарев, които се отнасят за едногодишен период. Източници на информация за изготвяне на анализа са издадените и осчетоводени болнични листове за периода, експертните решения на ТЕЛК/НЕЛК, данните от проведените периодични медицински прегледи и изследвания, а също така и данни за производствените фактори (условията на труд, работни процеси, характеристика на изпълняваните дейности), социално битови фактори (начин на живот)данни за здравно обслужване.

Резултати: От анализа на показателите за заболяемост по трудов стаж в предприятието се вижда, че временната нетрудоспособност е разпределена в по-широк диапазон – при работещите до 3 и до 10 годишен стаж във фирмата. Като за групата до 3 годишен стаж във фирмата преобладават заболявания на дихателната система и вирусни заболявания, а за следващите групи по специален трудов стаж са характерни болести на органите на кръвообращението, на костно-мускулната система, на съединителната тъкан и на храносмилателната система. От показателите на заболяемост по възрастови групи се вижда, че относителния дял болни лица са разпределени равномерно между различните възрастови групи.

Изводи: Установява се връзка на регистрираните заболявания с условията на труд и характера на работния процес. Дадени са препоръки за предотвратяване повишаването на заболяемостта в трудовия колектив и недопускане появата на заболявания. При производството на готови бетонови смеси честотата на случаите и честотата на дните е с много ниски стойности. Регистрираните заболявания от временната неработоспособност и от проведените задължителни периодични медицински прегледи би могло да се да се свържат и с характера на работния процес и условията на труд – дейности при експозиция

на шум, контакт и експозиция на физични фактори, контакт с химични агенти, прах. Въздействие оказва и нерационалният хранителен режим, тютюнопушенето, наличие на психосоциални проблеми в ежедневието.

Ключови думи: здравно състояние, строителство, условия на труд, заболяемост

ОПАСНИ МЕДИЦИНСКИ ПРАКТИКИ СВЪРЗАНИ С ЕКСПОЗИЦИЯ НА КРЪВ И ТЕЛЕСНИ ТЕЧНОСТИ ПРИ РИСКОВ МЕДИЦИНСКИ ПЕРСОНАЛ В МБАЛ ВАРНА, 2017

Дипломант: Елка Цанкова Гаджева, Научен ръководител: доц. д-р Анна Кирчева, д.м.

Въведение: Превенцията на нараняванията с остри предмети има важен принос за защита здравето и безопасността на работещите в болничния сектор, изложени на риск от инциденти и предаване на инфекции по кръвен път, от които с най-голяма значимост за здравето са Хепатит В, Хепатит С и ХИВ.

Цел: Да се направи анализ на данните от епидемиологичния надзор осъществен в МБАЛ гр. Варна на рискови медицински дейности, свързани с употреба на остри и режещи медицински инструменти и устройства.

Задачи: Изясняване моделите на експозиция във високорисковите практики в ЛЗ, анализиране параметрите на инциденти, определяне на отделенията с най-чести професионални експозиции, обсъждане имунния статус, определяне на дейностите и мерките за профилактика на експозициите.

Материали: научна литература, статии и данни от подобни проучвания в света и страната, международни правила и стандарти, национални нормативни документи по проблема, доклади за претърпени инциденти в ЛЗ и анкета за мнението на медицински персонал за рискови експозиции.

Методи: епидемиологично проучване, снемане на епидемиологична анамнеза и анкета, епидемиологичен анализ на факторите на риска на работното място, епидемиологично наблюдение на рискови манипулации и процедури, математико-статистически методи и графичен анализ.

Резултати: В нашите проучвания са включени 45 инцидента при медицинските работници през различните години. Най-високо рисковите професионални групи са лекари и медицински сестри -71 % (32 лица). По-висок относителен дял на инциденти се наблюдава при медицинските сестри -38 % , при лекарите- 33%. Най-много са нараняванията с куха игла при инжекционни практики -36%, вземане на кръв-21,3%,интравенозна инфузия-12%. Запазена като грешен модел и рискова е практиката да се поставя наконечник на употребена инжекционна игла-35,7% (48 души).

Заклучение: Препоръчително е всеки работодател да предприеме действия за подобряване организацията и условията на работа. Необходимо е медицинските работници да са обучени да познават и оценяват професионалния риск от заразяване с кръв. Необходима е цялостна промяна в поведението на персонала, въвеждане на практики за безопасна работа с остри и режещи медицински изделия и мониторинг на дейностите, свързани с обезвреждането на опасните болнични отпадъци. Важно е навременното докладване на всеки инцидент от наранявания с остри или режещи инструменти с цел предприемане на своевременни постекспозиционни профилактични мерки.

Ключови думи: убождане с игла, остри предмети, кръвен път, инжекционни практики, здравни рискове.

СЕЛСКОСТОПАНСКО ЗАМЪРСЯВАНЕ НА ПИТЕЙНА ВОДА В ОБЛАСТ СИЛИСТРА – ИНФОРМИРАНост И РИСКОВИ ПРАКТИКИ СРЕД ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ, 2017

Дипломант: Нуран Мехмед Халим, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова, д.м.

Въведение: През последните години, с развитието на пазарната икономика, необходимостта от достатъчно количество качествена вода непрекъснато нараства. В същото време има редица отрицателни антропогенни въздействия, които оказват натиск върху водните екосистеми. Сериозен източник на замърсяване на питейната вода е селскостопанското производство, особено ако е съпроводено от неправилно планиране и изпълнение на отделни дейности.

Усилията на българските институции, организации и компании като цяло са насочени към постигане на добро качество на водата в България. Има обаче редица указания, стандарти, закони и разпоредби, които са неясни и объркващи за фермерите, от които идва актуалността на изследването и изследванията.

Цел: Да се установят рисковите практики за земеделско замърсяване на питейната вода в Силистренския регион сред земеделските производители в района, степента на тяхната осведоменост за добрите решения в тази област и защо някои от тях не ги прилагат

Задачи: Да се анализират отклоненията в питейната вода в района на Силистра; Да се оценят рисковите практики на земеделските стопани; Да се проучи осведомеността на земеделските производители за добрите селскостопански практики Да формулира заключения и препоръки за избягване на замърсяването на водите чрез по-енергично прилагане на правилата за добра земеделска практика

Материал и методи: документален метод (анализ на действащи до момента законови и нормативни уредби и директиви и резултати от мониторинг на питейни води в област Силистра за 2016 г.); социологически метод (провеждане на писмена пряка анонимна анкета сред 250 земеделски производители, имащи стопанства в района на Област Силистра – 50 с крупни стопанства и 200, притежаващи малки стопанства; статистически метод (за обработка на резултатите от анкетното проучване).

Резултати: При проучването и проучването на рисковите практики на земеделските стопани е установено, че макар да оказват известно влияние върху замърсяването на водите с нитрати, природните фактори имат малък дял в този процес. Има по-голям проблем с неподходящото използване на земята и различната степен на антропогенно натоварване в съседните райони, които оказват значително въздействие върху съдържанието на нитрати в повърхностните и подпочвените води.

Една от най-вредните земеделски практики е неконтролираното използване на пестициди. Това се дължи на надценяване на очакваните добиви, подценяване на азотните запаси, неточно определяне на количеството азот в използвания тор, неравномерно влагане на торове и неправилно напояване.

Замърсяването на почвите и водите се причинява и от животновъдни ферми в някои стопанства и от близостта им до обработваемата земя. Често не се спазват правилата за

добра земеделска практика относно изискванията за съхранение на органични торове в специални съоръжения за тази цел, съответстващи на законовите критерии.

Заключение: Липсата на достатъчно осведоменост относно Правилата за добра земеделска практика и в много случаи недостатъчните средства на повечето дребни стопанства не позволяват прилагането на добри примери за европейски и български опит и са основна предпоставка за продължаване на използването на рискови практики, които застрашават водата и околната среда като цяло и следователно човешкото здраве.

Ключови думи: селскостопанско замърсяване, питейна вода, риск, земеделска практика

ТЕНДЕНЦИИ НА ЗАБОЛЯЕМОСТТА С ПАРАЗИТНИ БОЛЕСТИ В ОБЛАСТ РУСЕ ЗА 10 ГОДИШЕН ПЕРИОД 2007-2016 Г., 2017

Дипломант: Геноева Трифонова Дарашка, Научен ръководител: доц. д-р Клара Докова, д.м.

Въведение: Паразитните болести са широко разпространени не само в тропическите и субтропическите страни, но и в страните с умерен климат, поради което представляват актуален здравен проблем в световен мащаб. С голямо епидемиологично значение за нашата страна са местните и опортюнистичните паразитози. В последните години внасяните паразитни заболявания се очертават като съществен фактор в епидемиологичен аспект, поради нестихващия поток от мигранти и непрекъснато увеличаващия се брой български граждани, посещаващи ендемични зони. Късното диагностициране на паразитозите крие голям риск от повсеместно разпространение, появата на тежки усложнения, а при някои от тях и летален изход.

Цел: Да се анализират тенденциите в честотата на паразитните болести за периода 2007-2016г. в област Русе и възможностите за усъвършенстване на епидемиологичния надзор и тяхната профилактика.

Задачи: Проучване и анализиране на болестността и заболяемостта от паразитните заболявания в област Русе през периода 2007-2016г. и сравняване с тази в цялата страна за същия период. Проучване разпространението на контактните паразитози в организирани детски колективи в областта. Обсъждане на възможностите за подобряване организацията и провеждането на противоепидемична и профилактична дейност на паразитозите.

Основни резултати: Регистрираната заболяемост от паразитни заболявания в област Русе не показва динамика през годините. Основен дял сред местните паразитози, регистрирани през периода 2007-2016 г. в областта се пада на паразитозите предавани по контактно-битов път, разпространени предимно като здраво носителство. Поставянето на диагнозата става най-често при профилактично изследване, без да е налице клинична изява на заболяването. Налице са редица значителни факти, които пораждаат съмнения за наличие на скрита опаразитеност в Русенска област.

Въпреки незначителното понижаване на регистрираната заболяемост при някои нозологични единици в област Русе през последните години, при определени паразитни заболявания и в определени периоди се наблюдава поддържане на по-висока заболяемост от регистрираната средна за страната.

Въпреки предприетите противоепидемични мерки, разпространението на контактните паразитози в организирани детски колективи в област Русе запазва голямото си здравно значение, поради непрекъснато поддържания висок дял.

Заклучение: Основните проблеми и затруднения, свързани с установяване и проучване на реално заболелите и контактните лица, проследяване на проведената терапия и контролни изследвания не биха могли да бъдат разрешени само на регионално ниво, тъй като са проблем за цялата страна. Необходимо е Министерството на здравеопазването да предприеме неотложни мерки на национално ниво за подобряване на организацията по провеждане на епидемиологичен надзор и профилактиката на паразитните заболявания.

Ключови думи: паразитози, заболяемост, екстензитет, епидемиологичен надзор, протиепидемични мерки, профилактика

КАЧЕСТВОТО НА ВОДИТЕ ЗА КЪПАНЕ И МНЕНИЕ НА КЪПЕЩИТЕ СЕ В ОТКРИТИТЕ ПЛУВНИ БАСЕЙНИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА К.К. АЛБЕНА, 2017

Дипломант: Даниела Станева Велева, Научен ръководител: доц. д-р Наталия Ушева, д.м.

Въведение: Качеството на водите в басейните за обществено ползване придобива все по-голямо значение предвид идентифицирането в тях на все повече субстанции с краткосрочни и дългосрочни негативни здравни ефекти.

Цел: на настоящата разработка е да се анализира качеството на водите за къпане в откритите плувни басейни на територията на КК Албена и да проучи мнението на къпещите се в тях.

Задачи: да се направи сравнителен анализ на водите в откритите плувни басейни по физико-химични и микробиологични показатели; да се проучат начините за обеззаразяване на водата и вида на използваните средства в наличните открити плувни басейни; да се проучи мнението на къпещите относно качеството на водите в откритите басейни; да се анализира заболяемостта при къпещите се като следствие от използване на откритите басейни.

Материали: нормативни документи, научна литература; документи на Медицински център Албена; статистически данни; протоколи от анализ на физико-химичните и микробиологичните показатели на откритите плувни басейни.

Методи: документален метод; методи за изследване качеството на водите в откритите плувни басейни на КК Албена (по физико-химични и микробиологични показатели); Социологически методи – пряка индивидуална анкетна карта за проучване мнението на ползващите открити басейни по отношение качеството на водите в тях; Статистически методи – дескриптивен анализ; параметрични и непараметрични методи за оценка на хипотези; графично и таблично представяне на данните.

Основни резултати: От общо анализирани за периода 2014-2016г. 515 проби от 53 басейна в КК „Албена“ 20% (n=103) са с отклонения по изследваните микробиологични и физико-химични показатели. Наблюдава се нарастване на нестандартните проби по изследваните показатели: 9,15% за 2014 г., 21,14%, за 2015 и 28% за 2016г. По-голям е дялът на нестандартните пробите по физико-химични показатели в сравнение с тези по изследваните микробиологични и за трите години: хиперхлориране на водата във всички изследвани басейни; трихалометани над допустимите норми в два от мониторираните басейна, като при още три - доближаване нивото на трихалометаните до максимално допустимите стойности. В анкетното проучване са включени 100 души от гр. Добрич и Варна. Голяма част (89,4%; n=76), смятат поддръжката за качествена; *винаги или често* навреме получават информация за качеството на водите в басейните 69,15% (n=56). Честотата на практиката за неизползване на протективни средства срещу УВ лъченията намалява с напредване на възрастта, с намаляване степента на образование. Установена е

статистически значима зависимост между честотата на приложение на предпазните кремове и пола ($\chi^2=11,3$; $p=0,02$); възрастта ($\chi^2=26,6$; $p=0,01$) и образованието ($\chi^2=28,3$; $p=0,03$). Близко 68% ($n=57$) от респондентите винаги ползват душ преди къпането в басейн, като това са основно мъже, на възраст над 60 год. и под 20 год. С намаляване на образователната степен на респондентите, статистически значимо намалява и честотата на използване на душ преди всяко ползване на басейн ($\chi^2=18,9$; $p=0,015$).

Заключение: Наложително е повишаване на знанията на стопанисващите басейните лица относно правилното поддържане на водите в басейните; а на ползващите басейните - поведенческите санитарно-хигиенните правила преди, по време и след къпане в басейн, здравните рискове от хиперхлориране в краткосрочен и дългосрочен план.

Ключови думи: качество на водата, басейни, обеззаразяване, КК Албена

ОЦЕНКА НА ПСИХОСОЦИАЛНИ ФАКТОРИ И СТРЕС НА РАБОТНОТО МЯСТО В СТРУКТУРАТА НА РЗИ ГР. ХАСКОВО. ПРЕПОРЪКИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА СТРЕСА НА РАБОТНОТО МЯСТО И ПСИХОСОЦИАЛНИТЕ РИСКОВЕ, 2018

Дипломант: Весела Петрова Ленкова, Научен ръководител: доц. д-р Веселинка Несторова, д.м.

Въведение: Проблемът с психосоциалните фактори и стресът на работното място са сред най-големите предизвикателства за безопасността и здравето при работа. Те оказват значително въздействие върху здравето на отделните лица, организациите и националната икономика.

Цел: да се проучат психосоциалните рискове и нивото на стрес сред служителите в структурата на Регионална здравна инспекция град Хасково и на тази основа да се формулират конкретни препоръки за премахване или модифициране на причиняващите стрес условия на труд с цел намаляване неблагоприятното им влияние върху здравето и благополучието на работещите.

Материал и методи: В хода на конкретния анализ на изследваната проблематика се използват документален метод, социологически метод и статистически метод и използване на възможностите на дедукция и индукция, наблюдение, систематизиране на емпирични данни, анализ и синтез.

Обект на изследването: 60 човека (служители и ръководители), работещи в Регионална здравна инспекция гр. Хасково.

Предмет на проучването е професионалният стрес, неговата роля и отражение върху работата и работоспособността на служителите.

За целта на изследването се използва анкетна карта, включваща писмено формулиран набор от въпроси. Въпросите са свързани с психосоциалните фактори, в частност с условията на работното място, организацията на работа, социално взаимодействие с колеги и ръководители, източници на стрес и напрежение и др. Анализът на резултатите е осъществен чрез описателни статистически характеристики. За онагледяване, получените резултати се представят в диаграми.

Резултати: Служителите, които работят на терен изпитват затруднения със задачите за работния ден, когато са много натоварени, а при други рядко им се случва, това е вследствие на диманичната работа и възникването на нови непредвидени задачи за деня. Докато при служителите, които работят в затворен колектив по-голямата част са посочили, че не

изпитват затруднения с разпределение на задачите за работния ден, което се обуславя от характеристиката на работа. От обработените резултати става ясно, че 57 % заявяват, че изпълняват задачи, които не са свързани с длъжностната им характеристика.

Некоректни отношения с колеги посочват 33% от респондентите, а 47% смятат, че това се случва само понякога. Общо 35% от респондентите са категорични, че изпитват липса на лоялност и поощрение от страна на ръководството и съответно се създават недобри отношения между подчинени и началници. От респондентите 43 % (26 души) с трудов стаж 20 години и над 20 години на тази позиция са заявили твърдо, че успяват да отстояват собствените си позиции, което е логично с натрупания професионален опит в годините.

Заключение: От направеното проучване са набелязани по-критични момента в организацията на работата и социалното взаимодействие в колектива, които са преодолени чрез разработване и внедряване на комплексни програми за бъдеща превенция за стреса на работното място.

Ключови думи: психосоциални фактори на работната среда, инспектор обществено здраве

ОСОБЕНОСТИ НА МЕДИЦИНСКОТО ОСИГУРЯВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПРИ РИСК ОТ НАВОДНЕНИЯ ПО СРЕДНОТО ТЕЧЕНИЕ НА РЕКА МАРИЦА, 2018

Дипломант: Надя Стефанова Колева, Научен ръководител: проф. д-р Христианна Ангелова Романова-Радева, д.м.н.

Въведение: Свързаните с климата природни бедствия – като наводнения и горещи вълни – се случват почти всеки ден през последното десетилетие. В световен план от 1995 г. насам, природните бедствия са отнели живота на 606 000 души, а 4,1 милиарда са ранени, останали без дом или са имали нужда от помощ. Това е почти двойно увеличение, спрямо предишните две десетилетия, като най-засегната е Азия. В много от случаите наводненията могат да бъдат смъртоносни за хора и животни, Те въздействат върху човешкото здраве и живот, оказват влияние върху психичното здраве на хората, тяхната работоспособност, качество на живот и др.

Цел: Да се проучат особеностите на медицинското осигуряване на населението при риск от наводнения по средното течение на река Марица

Материал и методи: Проучени са нормативните документи и изследвания по отношение на медицинското осигуряване и риска от наводнения по средното течение на река Марица. Проведено е анкетно проучване сред пълнолетни български граждани относно тяхната информираност и готовност за реагиране при наводнения.

Резултати: От проведеното проучване се установи, че река Марица е рисков фактор за наводненията в България във връзка с пълноводието на реката и лошо техническо състояние на защитните съоръжения (дигите). В тази връзка, за осъществяване на ефективен процес на управление е важно да бъдат разработени планове за действия, преди, по време и след наводнения, като е необходимо и осъществяване на ефективна комуникация на органите по спасителните дейности.

Относно информираността на населението за наводненията по поречието на река Марица става ясно, че населението е подготвено да се справи с природното бедствие, което основно се дължи на местно радио, телевизия и други информационни източници.

Благодарение на ефективното медицинско осигуряване на населението и правилно проведените хигиенно противоепидемични мероприятия от страна РЗИ Пловдив,

епидемичната ситуация, създадена от наводнението, особено през август 2005 г. е успешно овладяна и преодоляна. Не се допуска разпространението на епидемии.

Заклучение: Въпреки подготвеността на институциите и тяхната готовност за действия е необходимо и населението да получава повече знания за поведение при наводнение, което ще помогне за управлението на риска от наводнения в практически план. Това може да се постигне още от ранна ученическа възраст, чрез обучение в училищата и умение за плуване, което е от изключително значение при бедствие като наводнението.

Ключови думи: *наводнения, бедствия от природен характер*

ЗАМЪРСИТЕЛИ СЪС ЗНАЧЕНИЕ ЗА ОБЩЕСТВЕННОТО ЗДРАВЕ НА БИТОВИ ОТПАДЪЧНИ ВОДИ ПРИ ПРЕЧИСВАТЕЛНА СТАНЦИЯ МЕДЕН РУДНИК-БУРГАС, 2018

Дипломант: Елена Тодорова Ангелова, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова, д.м.

Въведение: Осигуряването на подходящо пречистване на отпадъчните води и унищожаването им е също толкова важно за защитата на здравето на общността както обработката на питейна вода, събирането на боклук и имунизационните програми. Необработените отпадъчни води могат да разпространяват болести и да замърсяват източниците на питейна вода.

Цел: Да се анализират замърсителите със значение за общественото здраве на битови отпадъчни води на пречиствателна станция за отпадъчни води Меден рудник, за селища с население над 10 000 еквивалент жители.

Материал и методи: документален метод; сравнителен анализ на резултатите от мониторинга на битовите отпадъчни води от пречиствателна станция за отпадни води (ПСОВ) Меден рудник, Бургас за концентрация на замърсяващите вещества - неразтворени вещества и на колоидни и разтворени вещества и значението им за общественото здраве.

Основни резултати: След направеното проучване са изведени конкретни данни, показващи висока ефективност на ПСОВ „Меден рудник“. ПСОВ „Меден рудник“ е изградена с третично стъпало, което осигурява пречистване на отпадъчните води до степен, покриваща изискванията на Европейската директива за заустване на битови отпадъчни води. Изградени са 2 нови биобасейна и един вторичен угаител. Извършва се обеззаразяване на пречистената вода с UV лампи, монтирани на канал. Показателите Олово, Хром 6 и Хром 3 за разглеждания период са постоянни и са под нормите.

До 2007г. в отпадните води на изхода на ПСОВ в Меден рудник е налично високо съдържание на общ азот и общ фосфор. След изграждането на нова ПСОВ в Меден рудник се констатира значително подобряване на състава на отпадните води на изхода на ПСОВ. Докато на входа постъпват все по-замърсени води. Данните от контролните изследвания показват значително увеличаване на замърсяването на отпадните води на входа на ПСОВ Меден рудник — особено на неразтворени вещества, БПК5, желязо, никел, цинк, общ азот, общ фосфор, феноли, кадмий. Намалява съдържанието на мед и нефтопродукти.

След преработка на отпадъчните води, данните показват, че при всички стойности на следените показатели се отчита спад, като всички следени показатели са под допустимите граници, което е един много добър атестат за работата в ПСОВ Меден Рудник.

Независимо от общо много добрите показатели след пречистване на отпадните води, при някои от замърсителите се отчита повишаване – например кадмият през 2017 година е над пъти в по-голямо количество в сравнение с 2014 година и превишава нормативно установените норми. Подобна е картината и в другите две станции.

По отношение на рН се наблюдава тенденция за намаляване при ПСОВ Поморие и ПСОВ Китен, докато при ПСОВ Меден рудник леко нарастват, но остават в допустимите граници. Неразтворените вещества достигат стойности от 15,3 mg/l през 2016 г., които рязко спадат до 9,2 mg/l през 2017 г., поради използването на специални утаители за пречистване на отпадъчните води.

Заключение: В ПСОВ «Меден рудник» са създадени условия за пречистване на отпадъчните води и се гарантира опазване на общественото здраве.

Ключови думи: пречистване на отпадъчни води, безвредна отпадъчна вода.

ОСОБЕНОСТИ В ХРАНИТЕЛНИЯ ИЗБОР НА ТИЙНЕЙДЖЪРИ С ОРТОДОНТСКИ ДЕФОРМАЦИИ, 2018

Дипломант: Йоана Йовчева Василева – Митева, Научен ръководител: доц. д-р Дарина Найденова, д.м.

Въведение: Храната на човека в периода на неговото израстване е мощен модулатор на метаболизма и е от основно значение за укрепване и опазване на здравето.

Цел: да се проучат модели на хранително поведение на младежи и девойки на възраст 13г–18г с ортодонтски деформации. Да се набележат най-често срещаните хранителни нарушения и евентуални дефицити произтичащи от неправилната захапка.

Задачи: Да се проучи значението на хранителните навици на младите хора за нормално развитие на организма и нарушенията им във връзката с неправилната захапка. Да се оценят отклоненията в хранителните предпочитания при пациенти с неправилна захапка преди и по време на лечение. Да се оценят особеностите в хранителните режими при пациенти преди и след завършено ортодонтско лечение. Разработване на препоръки относно изграждане на хранителни навици при пациенти с ортодонтски деформации и с поставени брекети.

Материал и методи: Чрез анонимна анкетна карта са изследвани подрастващи на възраст 13-18г. и техния хранителен статус. Резултатите са обработени статистически, като са използвани, вариационен, сравнителен и корелационен анализи.

Резултати: Хранителният режим на децата в изследваната група е небалансиран и беден на белтъци и мазнини. Ежедневната консумация на месо е ниска– 24%. Консумацията на ядки е незначително.

Заключение: Ортодонтското лечение на деца с ортодонтски деформации и възстановените нормални оклузални съотношения води до промяна и подобряване на хранителни режими на децата и увеличение на приема на месо, ядки и плодове, което допринася за създаване на едно балансирано хранене на подрастващите.

Ключови думи: деца, хранителен режим, ортодонтско лечение

НАГЛАСИ НА НАСЕЛЕНИЕТО КЪМ ЗАБРАНА НА ТЮТЮНОПУШЕНЕ НА ОБЩЕСТВЕНИ МЕСТА, 2018

Дипломант: Светлана Георгиева Манасиева, Научен ръководител: гл. ас. Росица Чанова, д.м.

Въведение: Тютюнопушенето на обществени места се разглежда като морален проблем от много хора. Законът за здравето, 2010 год. забранява тютюнопушенето на закрити обществени места (помещения, в които има концентрация на определено количество хора - барове, заведения, магазини, обществени сгради, като театри, кина и други), в помещенията, където се осъществява работен процес, на открити обществени места, където има наличие на лица под 18 год., както и на открити места със статут на обществени - летни кина, театри и други подобно.

Много често според привържениците на забраната, правата на собственост на обществения обект дават възможност да не се прилага забраната в него, в резултат на което непушачите са дискриминирани и третирани неравнопоставено. От друга страна пушачите също считат себе си за дискриминирани от забраната за тютюнопушене.

Целта на изследването е да се проучат нагласите на работниците и служителите на „Софарма” АД, град София, по отношение на тютюнопушенето на обществени места.

Методи: За провеждане на проучването са използвани следните методи: *исторически* — направен е анализ на 31 български и чуждестранни научни статии и публикации, посветени на тютюнопушенето; *документален* — анализирани са наредби, закони и директиви на Европейският съюз, имащи отношение към разглеждания проблем; *социологичен* — проведено е пряко индивидуално анкетно проучване чрез прилагане на собствена анкетна карта, включваща 31 въпроса, даващи информация за: демографски и социално-икономически показатели на анкетираните — пол, възраст, образование, местоживееене (град/село); отношение към въведената в България забрана за тютюнопушене на обществени места; *статистически методи* - относителни дялове и обикновено тестване на хипотеза. За основен показател на изследването е заложена следната хипотеза: H_0 - Работниците и служителите в „Софарма” АД, град София приемат забраната за тютюнопушене на обществени места;

Резултати: Анкетирани са 100 служителя на „Софарма” АД, град София., от които 70 жени и 30 мъже. Средната възраст на участниците е над 35 год. (от 35 г.– до 54 г.). Относителният дял на пушачите е 64% а на непушачите - 27%. Анализът на данните показва, че, че 90% от респондентите са съгласни със забраната за тютюнопушене, като тя се подкрепя в по-голяма степен от мъжете – 93% срещу 89%. Респондентите до 45 год. са по-склонни да приемат забраната в сравнение с по-възрастните. Относителният дял на респондентите - непушачи, които одобряват забраната за тютюнопушене на обществени места на територията на Република България е 40%.

Заключение: Необходимостта от налагането на пълна забрана за тютюнопушене на обществени места трябва да се обосновава основно с ползите от прилагането на тази мярка за човешкото здраве. Необходимо е да се акцентира повече върху опасността от употребата на тютюневи изделия, активно да се информират подрастващите за вредата от тютюнопушенето, държавата да изгради система за превенция на вредата от тютюнопушенето.

Ключови думи: тютюнопушене, забрана, обществени места

АНАЛИЗ НА ДЕЙНОСТТА ПО ПРОМОЦИЯ И ПРОФИЛАКТИКА НА ЗДРАВЕ НА РЕГИОНАЛНА ЗДРАВНА ИНСПЕКЦИЯ (РЗИ) СОФИЯ, 2018

Дипломант: Малина Пламенова Йоцова, Научен ръководител: гл. ас. Виржиния Атанасова, д.м.

Въведение: В наши дни все по-голяма популярност придобиват въпросите, свързани със здравето на българските граждани и ролята на здравните професионалисти и произтичащите от нея задачи, които ще се решават в областта на промоцията и профилактиката на здраве.

Цел: Въз основа на анализа на дейността по промоция и профилактика на Регионална здравна инспекция София да се дадат препоръки и насоки за повишаване качеството и ефективността и.

Материал и методи: Документален – за анализ на научни и нормативни документи, имащи отношение към проблема; Социологически – проведена е писмена пряка анонимна анкета сред 70 респонденти на възраст над 18 години ползващи услугите на Столична Регионална здравна инспекция (СРЗИ) и 8 експерти от Дирекция „Профилактика на болестите и промоция на здравето“ - СРЗИ, с цел генериране на информация за последващо анализиране и обобщаване; Статистически – дескриптивен и алтернативен анализ на резултатите;

Резултати: Анкетираните жители на град София имат сравнително добра информираност за цялостната дейност на СРЗИ. Въпреки това част от участниците в анкетното проучване (22,85%) не познават цялостната дейност на СРЗИ, както отделните специфични дейности по промоция и профилактика на здраве. За част от респондентите (над 30%), дейностите на РЗИ – София свързани с профилактиката и промоцията на здраве са неефективни. Сравнително голяма част от анкетираните разбират нуждата от имунизации (около 90%). Въпреки това над 20% от тях смятат, че ваксините по-скоро не са полезни. За 43% от анкетираните мероприятията, свързани със здравословното хранене, провеждани в детските градини и училищата, както и предоставена на населението информация и материали за здравословното хранене са достатъчни и полезни. Въпреки, че 60% от анкетираните имат информация за дейностите по профилактика и промоция на здраве, тревожен е факта, че 28,57% не са запознати, а 11,43% нямат мнение. Информацията предоставена от РЗИ София по профилактика и промоция на здраве е недостатъчна. Експертите считат за нужно да се даде още информация за работата с деца до 7 години, както и че за населението е нужно да се даде повече информация за работата с ученици и за дейностите свързани с психичното здраве. За 25% от анкетираните нужна е още информация за дейностите свързани с имунизациите и борбата с ХИВ. Общо за профилактиката и промоцията на всички болести е нужна повече информация според 62,50% от експертите.

Заклучение: Общото експертно мнение е, че информацията която достига до населението е недостатъчна и/или непълна. Липсата на преценка и/ или мнение по въпросите за дейностите на СРЗИ свързани с промоция и профилактика на здраве говори за липса на информация, както и за незаинтересованост от страна на анкетираните.

Ключови думи: промоция, профилактика, дейности, РЗИ, информираност

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ПРЕВЕНЦИЯТА (ПРОФИЛАКТИКАТА) И КОНТРОЛА НА ИСМО В УМБАЛ „СВЕТА МАРИНА“ – ГР. ВАРНА, 2018

Дипломант: Деяна Иванова Денева – Шопова, Научен ръководител: доц. д-р Цонко Паунов, д.м.

Въведение: Инфекциите свързани с медицинското обслужване (ИСМО) са най-честите нежелани събития съпътствали медицинските грижи още при тяхното зараждане. Те могат да се изявят по време на болничния престой, по време на извънболнично лечение, изследване и профилактични мероприятия и след изписване от болничното заведение или приключване на извънболничното лечение или изследване. ИСМО са съществена причина за заболяемост и смъртност при пациентите. Контролът на инфекциите, свързани с медицинското обслужване е сред най-приоритетните дейности в здравеопазването, имащи отношение към профилактиката на инфекциозната патология. Съвременните усилия на здравеопазването са насочени към ограничаване възникването и разпространението на ИСМО и АМР, създавайки безопасна за пациента среда – под „безопасност на пациента“ се разбира липса на ненужна или вероятна вреда за пациента, свързана със здравни грижи.

Цел: Да се проучи организацията на превенцията (профилактиката) и контрола на инфекциите в УМБАЛ „Света Марина“ – Варна като основни елементи от комплексната борба за намаляване на заболяемостта от ИСМО.

Задачи: Да се проучи и анализира заболяемостта от ИСМО в УМБАЛ „Св. Марина“ за пет годишен период 2011-2015г.; Да се проучи и сравни относителния дял на пациентите употребили антибиотици и заболяемостта от ИСМО в УМБАЛ „Св.Марина за периода 2011-2015г.; Да се проучи и анализира клинична и етиологична структура на ИСМО в УМБАЛ „Св. Марина“ за периода 2011-2015г.; Да се проучи и анализира контрола на дезинфекцията (вътрешен) в УМБАЛ „Св. Марина“ за периода 2011-2015г.; Да се проучи и анализира дейността, свързана с дезинфекциите, дезинсекциите и дератизациите в УМБАЛ „Св. Марина“ за периода 2011-2015г., Анализ на управлението на епидемичен взрив, етиологично свързан с *Enterobacter cloacae* в Клиника по Диализа към УМБАЛ „Св. Марина“.; Да се проучи организацията на профилактиката, надзора и контрола на ИСМО в УМБАЛ „Света Марина“.

Изводи: Здравният персонал трябва да се включи активно в диагностицирането, надзора и ранното приложение на противоепидемични мерки при ИСМО, с цел намаляване на риска от предотвратими усложнения, свързани със здравни грижи. Мерките за профилактика на ИСМО в Лечебните заведения трябва да се насочат към спазване правилата за хигиена на ръцете, разработване на алгоритми, бълдели и чек листи за дейности, които имат пряко отношение за възникването и разпространението на ИСМО. Приоритет на ръководството на лечебните заведения следва да е повишаване квалификацията на персонала по проблемите на контрола на ИСМО, асептика, антисептика и дезинфекция чрез непрекъснати обучения. В настоящата разработка се доказва важната роля и нужда от Екипа по контрол на инфекциите за управление на ИСМО в Лечебните заведения както и необходимостта от съвместна работа с всички звена и нива в структурата на болницата за постигането на ефективен надзор и контрол. Утвърждава се необходимостта от разработване на адекватни целеви програми в ЛЗ по отношение организирането на мероприятията по надзор, профилактика и контрол на ИСМО, включващи ежегодно обучение на целия персонал по проблемите застъпени в стандарта за контрол на ИСМО.

Ключови думи: ИСМО, заболяемост, контрол, надзор, профилактика

АНАЛИЗ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОПАСНИ ОТПАДЪЦИ ОТ ДОМАКИНСТВОТА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ВРАЦА, 2018

Дипломант: Венета Цветанова Йочева, Научен ръководител: доц. д-р Теодора Димитрова, д.м.

Въведение: В светлината на европейската политика за управление на отпадъци и развитие на кръгова икономика линейният икономически модел вече не отговаря на бързо променящите се потребности на обществото и ограничения характер на природните ресурси. Днес приоритет се дава на предотвратяване натрупването на отпадъци, следвано от подготовката за повторно използване, рециклиране и възстановяване. Като най-нежелана опция се определя изхвърлянето. Държавната политика по управление на отпадъците се фокусира върху интегриране на устойчиви в икономически и екологичен план модели, при които от битовите отпадъци се отделя всичко, което би могло да се оползотвори и рециклира, превръщайки се в енергия, суровина в производството, тор за растенията. Целта е в регионалните депа да се депонират минимални количества отпадъци.

Целта на представената разработка е да се анализира дейността, свързана с управление на отпадъците в община Враца и да се представят резултатите от прилаганата политика за разделно събиране и оползотворяване в максимална степен на събраните отпадъци.

Методи: В дипломната работа са представени резултатите от две анкетни проучвания, проведени от автора сред жителите на град Враца. Проучванията са фокусирани върху степента на информираност и нагласата на интервюираните лица за разделно събиране и оползотворяване на отпадъците. Между двете проучвания е организирана рекламна кампания за информиране на гражданите относно ползите от разделното събиране на отпадъците и начините на организирането му.

Резултати: Проведените проучвания показват, че информираността на населението в община Враца е на добро ниво, но промяната на нагласата им относно разделното събиране на отпадъци в позитивна посока след проведената информационна кампания, е знак, че са необходими повече усилия за убеждаване на широката общественост в необходимостта от умно управление на отпадъците и лично участие в оползотворяването на отпадъци.

Изводи: Днес всеки трябва да осъзнае личната си отговорност за опазване на природните ресурси за намаляване количеството на изхвърляните отпадъци и чрез разделното им събиране да даде своя принос за тяхната преработка и рециклиране. Разделното събиране на отпадъци и последващата им обработка изискват разбиране и съпричастност от цялото общество, за да се получат желаните резултати, а това се свързва с необходимостта от повишаване информираността относно съвместните усилия за предотвратяване прекомерното натрупване на отпадъци и разумното им управление.

Ключови думи: управление, опасни отпадъци, домакинства, информираност

ПРОУЧВАНЕ НА ВАКСИНАЛНОТО ПОКРИТИЕ И РОЛЯТА НА ИМУНИЗАЦИИТЕ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ЕПИДЕМИЧНИЯ ПРОЦЕС ПРИ МОРБИЛИ В РЕГИОН ПЛОВДИВ ЗА ПЕРИОДА 2013 - 2017г., 2018

Дипломант: Кристина Николова Стойчева, Научен ръководител: доц. д-р Цонко Паунов, д.м.

Въведение: Епидемиологичната характеристика на морбили, като повсеместна инфекция с въздушно-капков механизъм на предаване и максимално ниво на контагиозност (~ 100%), обуславя големи предизвикателства пред елиминационните програми в национален и международен мащаб.

Цел: Да се проучат ваксиналното покритие и ролята на имунизациите за ограничаване на епидемичния процес при морбили в условията на задължителна имунопрофилактика в България и специално в регион Пловдив за периода 2013 -2017г.

Задачи: Сравнително проучване на заболяемостта от морбили в България и регион Пловдив за периода 2013-2017г. Оценка на ваксиналното покритие срещу морбили и проследяване на ефекта от проведената имунопрофилактика в България и регион Пловдив. Проучване на различни групи от населението с пропуски при ваксиналното покритие срещу морбили в регион Пловдив.

Основни резултати: По време на последната епидемия в България след 16 годишен между епидемичен период, включително прекъсване на местното разпространение през 2003-2008г. се наблюдава честота от 21,76/100 000 население през 2017г. ,регистрирани 146 случая на морбили за общ. Пловдив Най-засегнати са децата под 1 година, тези в ранна детска и училищна възраст. Потвърждава се необходимостта от поддържане на високо ваксинално покритие както на национално, така и на регионално ниво и повишаване на имунитета във всички общности на населението за постигане на елиминиране на морбили. Необходими са насочени действия към колебаещите се хора от специфични групи в риск, при които има недостиг на знания и мотивация за профилактиране чрез имунизации.

Заклучение: Морбили е силно заразно заболяване и ограничаването на разпространението му е трудно постижимо поради което и за напред ще вълнува научната мисъл. И докато мащабните усилия за елиминация продължават в България ще продължим да се справяме с потенциала му за внос и трансмисия.

Ключови думи: морбили, ваксинално покритие, епидемия, специфична имунопрофилактика.

Дипломна работа с втора награда от конкурса за „Най-добра дипломна работа“ на Община Варна и Териториалната организация на научно-техническите съюзи – Варна в направление „Хуманитарни науки“ за 2019 г.: ОБЩЕСТВЕНА ИНФОРМИРАНост И КОНТРОЛ НА ПАРАБЕНИТЕ В ДЕРМОКОЗМЕТИКАТА, 2019

Дипломант: Тюляй Метин Ибраим, Научен ръководител: проф. д-р Лора Георгиева, д.м.

Въведение: През последните години се отбелязва ръст в производството и потреблението на дермокозметика. Тя носи ползи за здравето и външния вид на хората, когато се ползва по препоръка от специалист и нейните съставки са съобразени със законовите изисквания. Използването на консерванти в козметиката е необходимо за предотвратяване на развитието на микроорганизми и запазване на свойствата на продуктите по-дълго време. Едни от най-широко използваните консерванти са парабените. Те не са напълно безвредни, поради което

съдържанието им се регламентира строго, а потребителите трябва да са добре информирани, за да могат да вземат оптимално решение при покупка.

Цел: Да се анализира информираността на потребителите относно съдържанието на парабени и контрола на продуктите за дермокозметика.

Материал и методи: Използвани са документален, социологически и статистически методи. Проведено е проучване сред 80 респонденти - потребители на дермокозметика на територията на град Варна. Инструмент за събиране на информацията е специално разработена за целта анкетна карта с 14 въпроса (структурирани и полуструктурирани), касаещи поведението при избор на дермокозметика, информираност за съставките с акцент върху парабените и мнение за контрола върху козметичните продукти.

Резултати и дискусия: Въз основа на анализа от проучването се установява, че потребителите имат известна обща култура, свързана със съдържанието на парабени и влиянието им върху здравето, но малка част от тях са запознати в детайли с възможните вреди и четат подробно етикетите на козметичните продукти. Значителен брой от анкетираните разчитат изцяло на коректността на производителите и работата на контролните органи за качеството на козметиката на пазара.

Заключение: Необходимо е да се разработят мерки за повишаване информираността на населението за рисковите съставки в козметичните продукти, приучаване на потребителите винаги да четат информацията върху етикетите, както и при откриване на некоректни и противоречиви данни да информират своевременно контролните органи.

Ключови думи: дермокозметика, консерванти, парабени, осведоменост, контрол

ПРЕВЕНЦИЯ НА ИНФЕКЦИОЗНИЯ РИСК ПРИ КОЗМЕТИЧНИ ПРОЦЕДУРИ, 2019

Дипломант: Стойка Томова Любенова, Научен ръководител: доц. д-р Цонко Паунов, д.м.

Въведение: В съвременния свят козметиката завоюва все по-големи позиции на пазара на услуги, салоните за красота се увеличават, разширява се непрекъснато и списъка на предлаганите в тях услуги. Наред с това, тези салони имат съществена роля при евентуалния трансфер на инфекции.

Целта на настоящата работа е да се представят същността на козметични процедури във връзка с инфекциозните заболявания, които могат да предават.

Методи: Документален-анализирана е нормативната регулация ма дейността на салоните и приложението на застрахователна програма в САЩ, която покрива рискове и усложнения на козметични процедури. Социологичен метод-проведено е анкетно проучване насочено към познанията на работещите в салоните за красота и на ползващите услугите им. Статистически, графични методи.

Резултати: Нормативната регулация в нашата страна е остаряла и не е съобразена с изискванията за опазване здравето на работещите и техните клиенти. Анализът на данните от приложението на застрахователна програма CosmetAssure в САЩ показват, че при козметични хирургични процедури има ниска честотата на постоперативните инфекции (0,46%). Резултатите на анкетните проучвания демонстрират, че в някои салони за красота не се прилагат ефективни мерки за превенция на инфекции, а клиентите често са незаинтересовани относно прилаганите мерки.

Изводи: Необходими са законодателни мерки за подобряване на качеството и безопасността на предлаганите в салоните за красота козметични процедури.

Ключови думи: инфекциозни усложнения, риск, козметични процедури, информираност

ОБЩЕСТВЕНО ЗНАЧИМИ НОСНИ ИЗОЛАТИ *S. AUREUS* ОТ АМБУЛАТОРНИ ПАЦИЕНТИ ЗА ПЕРИОД ОТ ДВЕ ГОДИНИ, 2019

Дипломант: Камелия Миткова Колева, Научен ръководител: доц. д-р Калинка Божкова, д.м., Научен консултант: д-р Светла Станева

Въведение: Заболяванията, причинени от стафилококи са широко разпространени във всички страни в света и у нас. Важно значение има носното носителство на *S. aureus* и особено MRSA, които играят главна роля в патогенезата и разпространението на стафилококовите инфекции.

Цел: Да се определят честотата на носно носителството на *S. aureus* и на MRSA сред амбулаторни пациенти за периода 2017-2018 години, както и да се установи чувствителността на изолатите *S. aureus* към антимикробни лекарствени средства.

Материали и методи: Документален, лабораторен, статистически метод.

Резултати: Изследвани са общо 3431 носни секрети. Изолирани са 549 *S. aureus*. Установява се еднакъв процент на носно стафилококово носителство сред пациентите - 16 % за целия изследван период. Делът на MRSA носителите е 8,6 % за 2017г и 6,6 % за 2018г. В сравнителен аспект се доказва, че изолатите *S. aureus* през 2018 г са по-чувствителни към изпитваните антибактериални средства, отколкото тези през 2017г. Всички изолати показаха 100 % резистентност към Penicillin. Относителният дял на резистентност на MRSA към набора антибиотици е по-висок през 2018г., отколкото през 2017г с изключение на Trimethoprim/Sulfomethoxazol и Clindamycin. Mupirocin остава антибиотик на избор за саниране на стафилококово носотелство. Установява се нарастване на броя на пациентите и изолираните от тях *S. aureus* и MRSA, които са с клинични данни за стафилококова инфекция.

Заклучение: За общественото здраве е предизвикателство нарастването на резистентните стафилококи сред амбулаторните пациенти, което налага предприемането на мерки за ограничаването им.

Ключови думи: стафилококи, стафилококово носителство, MRSA , *S.aureus* .

ХРАНЕНЕ ПРИ БРЕМЕННОСТ И КЪРМЕНЕ, 2019

Дипломант: Яница Веселинова Велчева, Научен ръководител: доц. д-р Дарина Найденова д.м.

Въведение: Здравословното хранене на бременната жена има ключова роля за нейното здраве и това на бебето. Храненето може да окаже влияние и на правилното вътреутробно развитие и за раждането на здраво и доносно бебе. При нередовната и нездравословна консумация на храна през този период, биха могли да настъпят нежелани последици за плода или за майката.

Цел: Целта на настоящата дипломна работа е да се проучат модели на хранително поведение на група бременни жени и тяхната информираност относно храненето през този период.

Материали и методи: Анкетирани са 113 бременни жени в различна гестационна седмица в училище за родители на територията на град Варна. Използван е документален метод. Данните са обработени статистически.

Резултати и обсъждане: Голямата част (97%) от анкетираните се хранят в оптималните граници 3 – 5 пъти дневно. Установява се нисък прием на пресни плодове, зеленчуци и риба сред 71% от бременните. Задоволителна е консумацията на белтъци, въглехидрати и ядки сред 62% от жените.

Заключение: Бременните жени са добре информирани за храните и напитките които не трябва да се консумират през бременността. Същевременно не са толкова добре запознати с препоръките за здравословното хранене през този период и какво влияние оказва то върху здравето на плода и майката.

Ключови думи: бременност, хранене

ОЦЕНКА НА ЧИСТОТАТА И БЕЗОПАСНОСТТА ПРИ ПОЛЗВАНЕ НА ОТКРИТИ И ЗАКРИТИ ПЛУВНИ БАСЕЙНИ, РАЗПОЛОЖЕНИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЛАСТ БУРГАС, 2019

Дипломант: Данка Ненкова Андреева, Научен ръководител: проф. д-р Теодора Димитрова, д.м.

Въведение: Контролът и изследването на чистотата на водата на плувните басейни се извършват във връзка с необходимостта от опазване на общественото здраве. Но дали наличната информация и начините на предоставянето ѝ са достатъчни за обществото? Как потребителите избират плувния басейн за къпане и спорт за себе си и децата си?

Цел: Да се оцени и предложи адекватно управление на риска за общественото здраве от ползването на закрити плувни басейни, разположени в област Бургас поради нарушения, допускани при поддържането им.

Материали: нормативни документи, систематизирана информация от РЗИ, научна литература, данни от анкетни проучвания.

Методи: Документален метод: анализ на действащи до момента закони и нормативни уредби и директиви и сравнителен анализ от мониторинга на води от закрити плувни басейни за периода 2016-2018г.; Социологически метод: Провеждане на писмена пряка анонимна анкета сред 100 лица, посещавали плувни басейни на територията на област Бургас и сред 50 лица, работещи по поддръжка на басейни относно тяхната професионална компетентност за изпълняваната длъжност; Статистически методи: вариационен и дисперсионен анализи чрез статистически пакет SPSS v.17

Основни резултати: Броят на нестандартните проби намалява, но все пак е твърде голям. Налице са значителни отклонения по физико-химичните показатели, което се дължи не толкова на некачествено механично пречистване, а е свързано по-скоро с поддръжката с химични препарати. Нестандартните проби по микробиологични показатели се свързват с неспазване на правилата за добра лична хигиена, или с некачествена дезинфекция на водата. Големият брой стандартни проби по микробиологични показатели са резултат от честото прехлориране на водата и то в десетки пъти над нормата.

След ползване на басейн здравословен проблем са получили 56% от плуващите. Почти всички анкетирани - 98% твърдят, че не биха посетили плувен басейн, за който са наясно, че има лоши качества на водата, т.е. не съответства на хигиенните норми. По-младите сред

потребителите, респондентите с по- високо образование и лицата, които са имали здравословни проблеми са по-информирани.

Анкетното проучване на професионалната квалификация показва, че едва 54 % от анкетираните работници знаят хигиенните норми за оптималните стойности на остатъчен хлор и рН на водата. Само 52 % от ангажираните в поддръжката са наясно с изискването за честотата на изследването на водата от басейна от акредитирана лаборатория. Не могат да тълкуват резултатите от протоколите за изследване на показателите на водата на басейна 22% от работниците.

Заключение : Качеството на водата на проучените закрити плувни басейни в област Бургас е на добро ниво по отношение на показаните микробиологични показатели за разлика от нестандартните химични показатели – остатъчен хлор, перманентна окисляемост, амоняк и нитрити. Необходимо е да се обединят усилията от страна на лицата, поддържащи басейните чрез компетентно и отговорно изпълнение на служебните си задължения, и на ползвателите на басейните чрез спазване на правилата за здравословно поведение, за да се осигури чистота и безопасност при ползването на водните съоръжения. Както се препоръчва от СЗО, всички заинтересовани страни (работници на съоръжения, местни власти, оператори на обществено здравеопазване, семейства, училища, общопрактикуващи лекари) биха могли да играят важна роля за свеждане до минимум на нездравословното поведение и гарантиране на безопасността на басейна чрез обществено образование и подходяща и целенасочена информация.

Ключови думи: плувни басейни, качество на водата, здравен риск, област Бургас.

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА МОНИТОРИНГА ЗА КАЧЕСТВОТО НА МОРСКАТА ВОДА В ЗОНИТЕ ЗА КЪПАНЕ НА ОБЛАСТИТЕ БУРГАС И ВАРНА, ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ ВЪЗМОЖНОСТТА ЗА ИНФОРМИРАН ИЗБОР НА ПОЛЗВАТЕЛИТЕ, 2019

Дипломант: Валентин Янев Андреев, Научен ръководител: проф. д-р Теодора Димитрова д.м.

Въведение: Официално представената информация в РБългария относно качеството на морските води за къпане по Черноморското ни крайбрежие е в съответствие с изискванията на Българското законодателство, приведено съгласно членството ни в ЕС.

Цел: Да се проучат и анализират резултатите от мониторинга на качеството на морската вода по крайбрежието на област Бургас и да се оцени влиянието им при избора на населението на зони за къпане с различна оценка по квалификацията на Европейската комисия.

Методи: документален метод - анализ на действащата до момента нормативна база – национална и европейска; социологически метод - провеждане на анонимна анкета сред 100 мъже и жени от различни възрастови групи над 18 години, ползвали различни зони на къпане по плажната ивица на територията на област Бургас и Варна; статистически метод-обработка и визуализиране на получените резултати.

Резултати:

В резултат на предприета програма за изграждане на нови ПОСВ в гр. Айтос, Карнобат, М. Търново, и стремеж за обхващане на канализациите на почти всички големи населени места района на БДЧР анализите на мониторинга през 2017 година показват значително

подобрене на качеството на морската вода за къпане по Южното Черноморие. Анкетираният се интересува за качеството на водите за къпане и знаят откъде да получат информация за това като я търсят в сайтове на контролните органи и медиите. Само 18 анкетирания казват, че биха ползвали информация от табели на самите плажове.

В същото време 43 % от анкетираният са посочили като предпочитан за посещение плаж именно плажовете със „задоволително“ и „лошо“ качество на водата.

Изводи и препоръки: При направеното сравнение на зоните за къпане в областите Бургас и Варна на базата на резултатите от провеждания мониторинг, организиран въз основа на съществуващата нормативна рамка, поставена от Директива 2006/7/ЕО и Наредба № 5 на МЗ може да се направи следния извод за периода 2015-2017 г.: Южното Черноморие предлага по-добри зони за къпане на база провеждания мониторинг за проследяване качеството на водите за къпане.

Недостатъчният брой и капацитет на пречиствателните станции за отпадъчни води, нерегламентирани зауствания и изпускания на такива води, вкл. и от заведения, разположени на плажа, при засиленото в последните години строителство, са едни от основните причини за влошаване качеството на водите за къпане по Черноморското крайбрежие.

Ключови думи: мониторинг, морска вода, качество, къпане, информираност

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ЗЕМНИ ЙОНИЗИРАЩИ ЛЪЧЕНИЯ ВЪРХУ НАСЕЛЕНИЕТО НА ГРАД ПЛОВДИВ, 2019

Дипломант: Светла Николова Дрехарова, Научен ръководител: проф. д-р Христианна Романова, д.м.

Въведение: Животът на Земята е възникнал и съществува в условията на естествени за природата йонизиращи лъчения /радиация/. Йонизиращата радиация е един от многото естествени фактори на въздействие върху всички живи организми, населяващи планетата Земя, от момента на възникване на живота върху нея. Радиацията е вечен фактор, който е едно от условията за възникването и съществуването на живота на планетата. В своето ежедневие хората непрекъснато са подложени на въздействие на различни йонизиращи лъчения. Част от източниците на тези лъчения имат естествен произход и могат да бъдат открити навсякъде в околната среда.

Цел: Проучване и определяне на концентрациите на естествени радионуклиди в околна среда - почви, води за питейно - битови нужди и атмосферен въздух. Проучване и установяване нивата на радон /чрез измерване/ в жилищни сгради в град Пловдив, във връзка с Националната програма за намаляване на въздействието на радон в сгради върху здравето на българското население.

Материал и методи: Измерване нивата на радон в жилищни помещения в сгради на територията на гр. Пловдив през 2016 г.

Резултати:

1. Благодарение на извършените измервания и получените резултати, се идентифицираха сгради, където референтните нива са надвишени. Установиха се наднормени концентрации /над 300 Вq/m³/ в 4 от общо 100 броя изследвани жилищни сгради.

2. На базата на резултатите от проучването е изготвена радонова карта, в която се определят районите с повишен радонов риск на територията на гр. Пловдив. В нея се обозначава зони и сгради с наднормени концентрации на радон.

3. Измерването на радон в жилищни сгради е особено полезно за предприемане на коригиращи действия за предотвратяване на наднорменото облъчване и ограничаване на вредното му влияние.

Препоръки: Препоръчахме в жилищата, в които се установиха наднормени концентрации на радон, да се предприемат противорадови мероприятия за намаляване на риска от облъчване /изграждане на противорадови шахти, редовно проветряване, подобряване на вентилацията в помещенията и в сградите като цяло/.

Заключение: Радиацията е вреден за здравето и живота на хората фактор. Неблагоприятните последици от действието на йонизиращите лъчения водят до отрицателно въздействие по отношение на човешкото здраве. Основните принципи и мерки на съвременната радиационна защита, водят до намаляване на допълнителното облъчване. Изследванията ни предоставят добра основа и допринасят за установяване и прилагане на норми и правила за защита от радиацията, което води до още по-голямо намаляване на радиационния риск.

Ключови думи: земни йонизиращи лъчения, радон, риск население гр. Пловдив

НОРМАТИВНИ, ОРГАНИЗАЦИОННИ И ПРОТИВОЕПИДЕМИЧНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И КОНТРОЛ НА ИСМО В УМБАЛ „КАНЕВ“ АД РУСЕ, 2019

Дипломант: Преслава Саикова Фискучева – Жекова, Научен ръководител: доц. д-р Цонко Паунов, д.м.

Въведение: Инфекциите, свързани с медицинското обслужване са актуален проблем за здравеопазването както на развитите, така и на развиващите се страни, тъй като те са най-честата нежелана реакция при предоставянето на медицински грижи.

Могат да възникнат във всяко едно лечебно заведение, но по-добре са проучени в условията на болничната среда.

Поради това, че вътреболничните инфекции не съществуват към момента на хоспитализация, развили се впоследствие водят до неблагоприятни последици, засягащи пациенти, медицински персонал и самите лечебни заведения. Нанасят значителни загуби от икономически, социален и морален характер – оскъпяват лечението, пораждаат страдание за болните, влияят върху качеството на живот на пациентите и техните семейства, могат да са причина за загуба на работоспособност, инвалидизация или смъртен изход.

Превенцията и контрола на тази група инфекции е подход, който пречи на пациентите и здравните работници да бъдат засегнати, води до недопускане поява на подобна инфекция, спестява пари, намалява размера на антибиотична резистентност, подкрепя осигуряването на високакачествени интегрирани, насочени към хората здравни услуги.

Цел: Да се представи качеството на предоставяната медицинска помощ в УМБАЛ „Канев“ АД Русе от гледна точка превенцията и контрола на ИСМО.

Задачи: Да се проучи и анализира заболяемостта от ИСМО в УМБАЛ „Канев“ АД Русе за периода 2014-2018 год.; Да се проучи и анализира клиничната локализация на ИСМО в УМБАЛ „Канев“ АД Русе за периода 2014-2018 год.; Да се проучи и анализира

етиологичната структура на ИСМО в УМБАЛ „Канев“ АД Русе за периода 2014-2018 год. Да се проучи антибиотичната политика в УМБАЛ „Канев“ АД Русе за периода 2014-2018 год. Да се проучи вътрешния и външния мониторинг, касаещ дезинфекцията и стерилизацията в УМБАЛ „Канев“ АД Русе за периода 2014-2018 год.

Да се проучи организацията на превенцията (профилактиката) и контрола на ИСМО в УМБАЛ „Канев“ АД Русе.

Материали: Нормативна уредба, касаеща ИСМО, систематизирана информация от НЦОЗА, РЗИ, УМБАЛ „Канев“ АД Русе, специализирана литература.

Методи: За постигане на поставените задачи е проучена нормативната уредба, клиничната локализация и етиологичната структура на ВБИ, вътрешния и външния мониторинг на дезинфекцията и стерилизацията и мерките за профилактика и контрол на инфекциите за периода 2014-2018 год.

Основни резултати: Проведеното проучване показва, че за периода 2014-2018 год. в УМБАЛ „Канев“ АД Русе се наблюдава динамика по отношение регистрацията на ИСМО. Водещи в отчитането са отделенията с хирургична насоченост и тези за интензивна грижа което се обяснява от една страна с характера на извършваните в тези отделения манипулации и от друга – самите пациенти, които са по-възприемчиви към причинителите на вътреболнични инфекции, поради намалена имунокомпетентност. Водещи в клиничната структура са инфекциите на хирургичното място – 23.97%, инфекциите на долни дихателни пътища, различни от пневмония – 17.37% и инфекциите, свързани с катетър – 14.41%. Етиологичната структура на ИСМО се определя от изолатите на Грам (-) бактериална флора – *Acinetobacter baumannii* – 360 изолата (15.04%), *Klebsiella pneumoniae* – 271 изолата (11.32%) и *Pseudomonas aeruginosa* – 235 изолата (9.81%). Професионалните рискови експозиции са регистрирани основно сред медицински сестри, като преобладават убежденията с използвана игла. В лечебното заведение ежегодно се разработва специфична антибиотична листа, съобразена с микробната резистентност.

Заключение: Ръководството на УМБАЛ "Канев" АД Русе осъзнава сериозността на последиците, които биха настъпили като резултат от възникването и разпространението на ИСМО сред пациентите и персонала на лечебното заведение. В тази връзка се стреми максимално да ограничи рисковите фактори благоприятстващи възникването и разпространението на ИСМО.

Ключови думи: инфекции, свързани с медицинското обслужване, превенция, контрол

ОПТИМИЗИРАНЕ НА ДОСТЪПНОСТТА НА СПЕЦИАЛИЗИРАНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ ЗА ЖИТЕЛИТЕ НА ГРАД ВАРНА ПРИ КРИЗИСНИ СИТУАЦИИ, 2019

Дипломант: Симона Десиминова Барганска, Научен ръководител: доц. д-р Димитър Ставрев, д.м.

Въведение: Възможностите за подобряване на достъпността до медицинска помощ и начините за повишаване информираността на жителите на град Варна в ситуации на земетресение са важен аспект на общественото здравеопазване.

Цел: Да се оцени достъпността до специализираната медицинска помощ на населението в критична ситуация.

Задачи: Изследване на демографските характеристики на населението в град Варна; Разпределение на населението по квартали и сградния фонд; Видове и разпределение на лечебните заведения в града; Анализ на достъпността на населението до специализирана медицинска помощ.

Предмет: Теоретични постановки за действия при бедствия и медицинско осигуряване при земетресение, изготвени планове за защита на населението и евакуация, разпоредби на отговорни институции, осведомеността на населението за действия и оказване на първа помощ при земетресение, информация, публикувана в интернет пространството относно добри европейски практики и факти за бедствени ситуации при земетресения.

Методи: Документален метод: анализ на действащи към момента планове и нормативни уредби за територията на град Варна, литературни източници; публична документация от Община Варна, данни от Национален статистически институт, преки наблюдения на автора; Теоретичен метод: обобщение и анализ на публикации и литературни източници по темата.

Работна хипотеза: Населението на град Варна е добре обезпечено със специализирани болници и медицински специалисти, но не е достатъчно информирано и няма практическа подготовка за адекватни действия при земетресение.

Резултати: Работната хипотеза, заложена в дипломната работа се потвърждава. Жителите на Варна са добре осигурени с лекари и медицински специалисти, но е необходимо да се повишава непрекъснато тяхната информираност за състояние на „готовност“. Препоръчително е да се привлекат ресурсите на частния сектор в помощ на населението - както по отношение на медицинската помощ, така и за доброволческите организации, поради очевидната асиметрия в разположението на Многопрофилните болници за активно лечение (МБАЛ) и Центровете за спешна медицинска помощ (ЦСМП) в града.

Изследването установява нуждата от извършване на комплексна подготовка на населението за организацията на дейностите при земетресение, а именно: познаване на поразяващите фактори; своевременното оповестяване реда и последователността на действие; установяване начините на взаимодействие и мерките за защита на населението; организацията на медицинското осигуряване.

Изводи: При земетресение във Варна, заради струпването на многото сгради и хора на едно място, могат да се случат редица вторичните последствия. Налице са предпоставки за голям брой жертви; Местните власти имат ключова роля в управлението на бедствията, преди, по време на и след случването на земетресение; Населението на града е добре обезпечено с болници и медицински персонал; Добрата превантивна теоретична и практическа подготовка на населението може да спаси много човешки животи; Населението разполага с ресурс за повишаване на броя и квалификацията на кадри за включване към доброволчески организации.

Заключение: На базата на резултатите от дипломната работа се отправят препоръки гражданите да бъдат в готовност за съдействие на органите на реда, на медиците, на инвалиди и на лежащо болни хора за тяхната бърза евакуация. Да се държат адекватно и да спазват разпореджения, да не се поддават на паника. Спазването на предварително установени процедури по време на спасителните операции могат да спасят животи в извънредните ситуации при земетресение или производствени аварии.

Ключови думи: достъпност, кризисни ситуации, медицинска помощ, управление

ЗАМЪРСЯВАНЕТО С ПЛАСТМАСА – РАЗПРОСТРАНЕНИЕ И ВЛИЯНИЕ. МОРСКИТЕ ОТПАДЪЦИ, ГРАД ВАРНА И ЧОВЕШКАТА ОСЪЗНАТОСТ, 2020

Дипломант: Андрей Наумов Андреев, Научен ръководител: проф. д-р Теодора Димитрова, д.м.

Въведение: В човешката природа се коренят семената на развитието и устрема на успеха. В периода след индустриалното развитие и в този на науката, се стига до откритието на суровина, която променя живота на човека. Тя има роля в световната икономика, медицина, строителство и почти всяка насока от ежедневието и развитието на човечеството. Тя се нарича Пластмаса. Наглед с нейните специфични качества и употреба, улеснявайки нашият живот, идва и прага на свръхпотребление. От нейното производство, чието „раждане” е следствие от нефтодобива, чрез преработка влиза в продукцията на много отрасли, преминава през потреблението и попада в околната среда под формата на отпадък. Депонирането и, и още по-трудното обработване и рециклиране води до натрупване. Натрупване, което най-вече се локализира в Световния океан. Поради естеството на самата пластмаса като материал, тя е много издръжлива на атмосферни условия и се натрупва по дъното на океани, морета, реки и с помощта на теченията се разпростира навсякъде по света. Вече неизменна част от морският биотоп, пластмасата възпрепятства нормалното развитие на растенията и животните. Заплитането, блокирането на пътя и поглъщането и от животните е само част от вредното и въздействие върху природата и нейните обитатели. Вече доказаното вредно влияние е налице и за човека.

Цел: Да определи нивото на информираност на хората относно проблемът със замърсяването на околната среда с пластмаса и самият резултат пряко на място, което те посещават – плажната ивица на град Варна.

Задачи: Да се извърши литературен обзор на веригата от производството на пластмаса до превръщането и в един от най-големите замърсители в света, и влиянието и върху околната среда и човешкия организъм; Да се проучи и анализира информираността на хората относно замърсяването с пластмаса; Да се проучат и анализират преобладаващите пластмасови отпадъци по плажната ивица в гр. Варна.

Методи: Социологически метод – анкетиран са 262 човека на различна възраст и пол, посещаващи плажната ивица на град Варна.

Резултати и изводи: Резултати от проведеното анкетно проучване: Хората съзнателно мислят за алтернатива на еднократните пластмасовите продукти – 42% или 111 човека гласували, че избягват използването им. В подкрепа на това - 32% са използват по един път на ден.; Попадането и насъбирането на отпадъци по крайбрежието на гр. Варна се вижда от всеки - 62 % или 161 от 262 човека са отбелязали за преобладаването им от пластмасов характер.; С почти равни проценти торбичките, чашките за кафе и бутилките се смятат за най-често срещаните представители от пластмаса – около 30 %. Изводи са направени от две пробонабирания, които са извършени от повърхността на плажната ивица в град Варна. Те показват, приблизително, кои са преобладаващите представители от пластмаса към края на летния сезон и тези към началото му. Към тях, с най-голям контраст спада групата на опаковките. Количеството им в първото пробонабирание е четири, близо пет, пъти повече от това във второто. Приборите, торбичките и чашките също имат осезаема разлика в количеството си. Чрез събиране пластмасови отпадъци от част от нея и анкетиране на хора, са направени изводи, които ще помогнат да се разбере къде е проблемът в процеса на неговото развитие или потушаване.

Заклучение: Наред с използването на всички земни ресурси, и най-вече на изкопаемите горива, и стремежа на човечеството да се развива, е изобретена пластмасата. Същата, безспорно влиза в употреба и е важна за някои отрасли, но това което причинява излишната и неизползваемата далеч не е полезно, а именно обратното. Последиците са не само за околната среда, но и за нас самите – нашите организми. Необходимо е да се направят промени, които да започнат от нас и да достигнат до началото на „веригата“.

Ключови думи: пластмаса; замърсяване, информираност; осъзнатост; действие.

ДНЕВЕН РЕЖИМ НА ДЕЦА ОТ 3 ДО 6 ГОДИШНА ВЪЗРАСТ В ГР. ВАРНА ИЗВЪН ДЕТСКИТЕ ЗАВЕДЕНИЯ – РОДИТЕЛСКИ ПРИОРИТЕТИ И РЕШЕНИЯ, 2020

Дипломант: Галина Атанасова Маринова, Научен ръководител: проф. д-р Теодора Димитрова, д.м.

Въведение: Всеки родител търси най-физиологичната дневна програма за своето дете, за да му осигури добро здраве, ползотворно учене и пълноценен растеж и развитие. Предизвикателствата пред общественото здравеопазване за профилактика на болестите от ранна детска възраст в съвременното общество са насочени към управление на тенденциите за намалена физическа активност, учебна претовареност, екран-базирано поведение и рисково намаляване на времето за сън.

Цел: Да се проучат и анализират елементите на дневния режим извън детските заведения на деца от 3 до 6 годишна възраст във Варна и да се идентифицират нагласите на родителите, повлияващи евентуалните рискови тенденции.

Задачи: Да се проучат наличните литературни данни; Да се организира и проведе анкетно проучване сред родители на деца на възраст от 3 до 6 години, относно елементите на дневния режим на децата извън детските заведения; Да се извърши сравнителен анализ на резултатите от декларираната от родителите допълнителна ангажираност на децата с образователни и спортни занимания; Да се анализират характеристиките на съня, физическата активност и екран-базираното време в часовете извън детското заведение; На базата на резултатите от проучването да се посочат приоритетни насоки за усъвършенстване комуникацията на здравната информация сред обществото и профилактика на евентуалните негативни тенденции.

Материал: на доброволен принцип са анкетирани 109 родители на деца от 3 до 6 годишна възраст, посещаващи детски градини на територията на гр. Варна.

Методи: теоретичен, социологически и статистически метод с приложение на вариационен, дисперсионен и Хи-квадрат анализи чрез статистическия пакет SPSS v.17 за обработка на резултатите от анкетното проучване.

Резултати и обсъждане: Преобладаващата част от децата посещават допълнителни учебни занимания, най-често в почивните дни – 67 деца или 61,5% и предимно занимания по чужд език – 23 или 34,3%. По-голямата част от включилите се в анкетата родители 76 лица или 69,7% споделят, че децата им посещават допълнителни спортни занимания, които са основно групови спортове 28 деца или 25,7% и танци – 25 деца или 22,9%.

Според оценката на родителите им 28 от децата или 26,9% спортуват рядко, а 3 или 2,9% дори никога не спортуват. Очертава се тревожна тенденция, според която половината от децата не покриват препоръките за поне 2-3 пъти седмично ходене с умерено до интензивно темпо. При децата 38 или 41,3% рядко и 12 или 13% никога не вървят.

Приблизително всеки трети от анкетираните родители декларира, че детето му не разполага със собствено електронно устройство – 32 лица или 29,9%. В същото време, половината от проучените деца според родителите им престояват пред екранно устройство до 2 часа дневно – 55 деца или 50,9%.

Преобладаващата част от 3 и 4- годишните деца спят по 9,30 часа, а от 5- и 6-годишните по 9 часа. Хигиенните изисквания за продължителност на нощния сън за възрастовата група на 3 години изпълняват едва 16,7% от децата, за възраст на 4 години – 55,5% от децата, за възраст на 5 години – 27,8% от децата и за възраст на 6 години – 29,4% от децата. Тези изисквания са покрити, единствено при осигуряване на задължителния 2-часов дневен сън в детската градина.

Заключение: Изключително важно с оглед на общественото здраве е ангажирането на здравните институции в повишаване на профилактичната култура на родителите относно здравословния дневен режим на децата и подрастващите. Необходимо е разработване и въвеждане на мерки за ограничаване зараждащите се тенденции за информационно претоварване, липса на достатъчно физическа активност на открито и рисково снижаване на продължителността на нощния сън при деца на възраст от 3 до 6 години.

Ключови думи: дневен режим, детска възраст, нощен сън, физическа активност.

ИЗПОЛЗВАНЕ НА АНТРОПОМОРФНИ МОДЕЛИ НА ТЪКАНИ И ОРГАНИ ЗА ОПТИМИЗИРАНЕ НА ДОЗИ ОТ РЕНТГЕНОВО ЛЪЧЕНИЕ, 2021

Дипломант: Ставрос Христос Зикопулос, Научен ръководител: доц. д-р инж. Кристина Близнакова

Въведение: Последното десетилетие се характеризира със забележителен напредък на тримерния (3D) печат както в сложността, така и в многообразието от приложения. В радиологията, тази технология намира приложение в обучението на рентгенови лаборанти и в производството на антропоморфни модели от пациентски изображения, получени от образни диагностични методи като ехография, компютърна томография, ядрено-магнитен резонанс.

Целта на тази дипломна работа е да се изследва възможността за използване на 3D антропоморфни модели за оценка на дозата в пациентите при провеждане на изследване на рентгенова система.

Методи: За тази цел са конструирани и произведени три персонализирани антропоморфни модели - на глава, торакс и млечна жлеза. Тримерните модели са базирани на пациентски изображения от компютърна томография (КТ). Тримерното принтиране е базирано на Хаунсфийлд стойностите с предварително зададени материали. Използваната технология за 3D печат е моделиране чрез отлагане на разтопен материал (FDM), където влакното се загрява до точката на топене и моделът се изгражда слой по слой. Използван е 3D принтер Multoo MT2-B с обем на печат 500x500x600 mm с E3D V6 Hotend дюза с диаметър 0,4 mm. Софтуерното приложение е написано на MATLAB.

Резултати: Получените рентгенови изображения на фантомите показват голямо сходство с анатомичните структури, които се появяват на рентгеновите изображения на реални пациенти.

Изводи: Неограничената възможност за облъчване на 3D антропоморфни модели е отлично средство за обучение и изследователски проучвания за влиянието на kVp, времето на

експозиция и анодния ток върху качеството на изображението на различните анатомични структури.

Ключови думи: антропоморфни модели, тъкани, дози рентгенови лъчи, оптимизиране

ПРЕВЕНЦИЯ НА ХРОНИЧНИТЕ ЗАБОЛЯВАНИЯ: ЗДРАВНА ПОЛИТИКА И ПРАКТИКА, 2021

Дипломант: Мустафа Юсеинов Чолаков, Научен ръководител: доц. д-р Наталия Ушева, д.м.

Въведение: Бедността, глобализацията, урбанизацията и стареенето на населението са основните фактори, допринасящи за разпространението на епидемията от хроничните незаразни заболявания. Независимо от нарастващите нива на човешки и финансови загуби, свързани с хроничните заболявания, те започват да привличат политическо внимание на национално и европейско равнище. Не се предприемат достатъчно мерки нито за предотвратяване или забавяне на появата на хронични заболявания, нито за ефективен контрол на хроничните заболявания след тяхната поява, което прави темата на настоящата разработка изключително актуална.

Цел: Да се анализира ефективността на здравна политика за превенция на хроничните незаразни болести и да се установят основните бариери за провеждането ѝ в България.

В рамките на тази основна цел са дефинирани няколко **задачи**, които следват логическата последователност на изложението. Дефинирани са обектът и предметът, както и изследователска теза, хипотезите и методология на изследването.

Методи на изследване: документален, социологически, статистически, анализи - дескриптивен и корелационен, Табличен и графичен метод за представяне на данните – прости и многомерни таблици; линейни, кръгово-секторни и стълбови диаграми. Въпросникът за полуструктурирани интервюта „лице в лице“ на 51 лица, съдържащ 26 въпроса.

Резултати: Анкетните проучвания потвърждават работните хипотези: не се предприемат достатъчно профилактични мерки за предотвратяване или забавяне на появата на хронични заболявания. Неефективен контрол на хроничните заболявания след тяхната поява. Провежданата здравна политика за превенция на ХНБ е недостатъчна по обем и има относително слаб ефект. Промотивните и профилактичните мерки са на едно незадоволително равнище при тяхната практическа реализация в отделните структури на здравната система.

Изводи: Налице е несъответствие между устойчивото нарастване на разходите за здраве и влошаващия се здравен статус на населението. Дейностите по превенцията, профилактиката и промоцията на здраве, както и доказано ефективни подходи за намаляване на разходите в системата, са силно ограничени.

Заключение: Хроничните незаразни болести (ХНБ) са важен фактор за общата смъртност в България. Въпреки поетите ангажименти на България на международно и европейско ниво в страната ни отсъства активна държавна политика в областта на профилактиката и здравната промоция, като въпросните дейности се провеждат в условията на ограничени финансови ресурси. Здравната политика е политика за всички и инвестирането в здраве носи само приходи.

Превенцията на хроничните незаразни болести е от ключово значение за съвременната здравеопазна система и това поставя акцента върху активното повишаване на позитивното здраве, контрола на здравните рискове и предотвратяване на по-голямата част от заболяванията и преждевременната смъртност.

Ключови думи: СЗО, НППХНБ, ХНБ, ХОББ, ССЗ, ИБС, БОК, диабет, здравословен начин на живот, промоция на здравето и профилактика на болестите.

ШУМ И ЕЛЕКТРОМАГНИТНИ КАТО КОМУНАЛЕН РИСКОВ ФАКТОР ЗА ОБЩЕСТВЕНОТО ЗДРАВЕ В ГР. БЛАГОЕВГРАД, 2021

Дипломант: Еленка Борисова Грънчарова – Мотева, Научен ръководител: проф. д-р Теодора Димитрова, д.м.

Въведение: Околната среда представлява важен път за излагането на хората на замърсен въздух, шум, химикали и електромагнитно замърсяване. Вредата от шума, се превръща в една от основните характеристики на модерния живот, а значителното нарастване на броя и разновидностите на новите технологии през последните години, предопределя електромагнитните полета като един от основните фактори на жизнената и околната среда, което изисква непрекъснат контрол и мониторинг.

Цел: Да се направи анализ на рисковите фактори - шум и ЕМП, причиняващи неблагоприятни ефекти върху здравето на човека и околната среда в гр. Благоевград.

Методи: документален, социологически и математико-статистически. Инструментарий – анкетното проучване по метода на стандартно интервю чрез структуриран въпросник. Въпросите са насочени към обективните емпирични индикатори, условията на живот, влияние на факторите шум и ЕМП върху здравето на човека.

Резултати и обсъждане: Проучването е проведено с 97 лица на територията на гр. Благоевград, които живеят в зони, подлежащи на усилена шумозащита и респонденти, които живеят в тиха-зелена зона. Почти 90 % от въздействията върху здравето, свързани със шума респондентите асоциират с шума от движение по пътищата. ЕМП се възприемат като фактор, който трябва да се контролира от институциите. Фактори шум и ЕМП са посочени като причина за безпокойство, напрежение и стрес, с което се потвърждава и работната теза в дипломната работа.

Заклучение: Околната среда представлява важен път за излагането на хората на замърсен въздух, шум, химикали и електромагнитно замърсяване. Шумовото натоварване и електромагнитното замърсяване в съвременната урбанистична среда упражняват непосредствено влияние и въздействие върху здравословното състояние на хората и околната среда. Подобряването на качеството на ключовите елементи от околната среда е възможност за предотвратяване на болести и подобряване на човешкото здраве.

Ключови думи: шум, ЕМП, здраве, околна среда

ПРАКТИКИ ЗА ЗАХРАНВАНЕ ПРИ ДЕЦА ОТ АТОПИЧНИ СЕМЕЙСТВА, 2021

Дипломант: Жаклин Георгиева Генова, Научен ръководител: доц. д-р Ружа Панчева, д.м.

Въведение: Препоръките на Световната здравна организация конкретизирани в специфичните индикатори за хранене на кърмачета и малки деца (IYCF) са в основата на

здравословното развитие на децата през първите месеци и години от живота. Те са в сила и трябва да се спазват и при децата от атопични семейства с оглед здравна превенция.

Цел на дипломната работа е да се направи проучване и оценка на практиките и източниците на информация за храненето през първите месеци от живота на деца от атопични семейства и да се сравнят с индикаторите на СЗО.

Задачи: Да се проучат практиките за млечно хранене през първите месеци от живота на деца от атопични семейства; Да се сравнят тези практики с такива при деца с наличие на данни за алергии; Да се оценят подходите за захранване на децата от проследените групи; Да се установят източниците на информация за храненето на кърмачета с риск от атопия.

Материал и методи: Поведено е срезово епидемиологично проучване в периода март - май 2021г. Обект на проучването са 60 майки на деца на възраст от 1 до 5 години, от атопични семейства и такива с данни за алергии потвърдени от лекар от избрани региони в България. Предмет на проучването са познанията и практиките на хранене през първите месеци от живота на децата. Инструмент за събиране на информация от респондентите е пряка индивидуална анонимна анкета, която включва 22 въпроса (17 затворени и 6 отворени въпроси), касаещи социално-демографска характеристика на родителите, демографски данни на детето, фамилна обремененост в семейството на детето, практики на кърмене и захранване на детето, хранителни навици на майката по време на кърмене, източници на информация при хранене на детето. Данните са обработени чрез описателни статистически методи.

Резултати и обсъждане: Въз основа на анализа от проучването се установи, че 32,9% от майките поставят детето си да засуче на гърда за първи път в рамките на 1 час след раждане, с което са в съответствие с препоръките на СЗО, докато изключителното кърмене е едва през първите 3 месеца в 56,5% от случаите. За заместване или допълване на кърменето като основна течна храна е предлагано мляко за кърмачета – хипоалергенно (формула НА) като това най-често е след 3ия (51,1%) или 4-ия месец (28,1%). По време на кърмене майките като превантивна мярка, погрешно избягват приема на алергенни храни, в т.ч: преобладаващата част посочват фъстъци (72,3%), дървесни ядки - орехи, бадеми (71,6%), семена -сусам, слънчоглед, мак (63,3%), избягвана е консумация на яйца (36,7%) или ограничавана (31,1%), както и не са консумирани някои от черупчестите морски дарове (83,5%). Резултатите показват, че алкохол не се употребява в 81,7% от респондентите. Относно кафе и чай - 46,8% от майките имат известни ограничения на количествата. Въвеждането на твърди, полутвърди и меки храни на деца от семейства с алергии се случва в 42,1% след 6-ия месец, докато в 34,5% от семейства с атопичен дерматит - едва след 9-ия месец. Преобладаваща част от майките получават информация за описания начин на хранене основно от личен лекар - в 60% от отговорите, след което в 43% от книги за отглеждане на детето.

Заклучение: Необходима е подкрепа и насърчаване на бъдещи майки/настоящи родители към изключително кърмене до 6-месечна възраст от живота и продължаващо кърмене до две години или по-нататък, както и въвеждането на адекватни като хранителен състав и безопасни допълващи твърди храни от 6-месечна възраст. Подобни са препоръките на СЗО и УНИЦЕФ. Провеждане на периодични здравно - промотивни дейности насочени към майките от атопични семейства за повишаване на здравната и хранителната култура относно актуалните проблеми в храненето имат особено голяма важност с цел превенция.

Ключови думи: Световна здравна организация/ УНИЦЕФ, атопия, практики за захранване, млечно хранене

ГОТОВНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПРИ БЕДСТВИЯ В ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА, 2021

Дипломант: Рая Димитрова Драчева, Научен ръководител: доц. Николина Радева, доктор

Въведение: Област Стара Загора се намира в централна България. Територията ѝ е 5151,5 кв. км., а населението приблизително 314 000 души. Това я нарежда на пето място по териториален обхват и по гъстота на населението. На територията на областта функционират крупни енергийни предприятия, което я превръща в енергиен център на държавата. През областта минават важни международни и национални пътни артерии. Друго голямо богатство за областта са водните и горски ресурси.

Цел: Да се проучи и анализира готовността на населението за защита при бедствени ситуации в област Стара Загора.

Материал и методи: Проучени са нормативните документи, регламентиращи дейностите при бедствия и защита на населението, както и отговорните институции за това. Изследвани са взаимодействието и координацията между отговорните институции на национално, областно и общинско ниво. Проведено е анкетно проучване сред 132 пълнолетни лица от област Стара Загора.

Резултати:

1. В област Стара Загора най-голям относителен дял имат пожарите, които през 2016 година надхвърлят 30% от общо регистрираните в страната.
2. Готовността на изпълнителната власт на областно ниво отговаря на законовите изисквания. Институциите имат готовност за реакция при необходимост. Взаимодействията и отговорностите на частите на ЕСС са ясно разписани. Проблемите които се очертават са от финансов и материален характер.
3. Готовността на населението за поведение и действие при бедствени ситуации на този етап е ниска. Познанията в сферата на БАК са предимно теоретични, придобити от курсове.

Заключение: Рискът от бедствени ситуации в област Стара Загора предполага последователни и периодични дейности за повишаване на знанията, уменията, компетентностите на населението относно въздействието и ефектите на различните по характер антропогенни и природни бедствия. Това е от съществено значение за запазване живота и здравето на хората, както и за намаляване на риска.

Ключови думи: *бедствия, готовност население, област Стара Загора*

ЧЕСТОТА НА ИНСУЛИНОВАТА РЕЗИСТЕНТНОСТ И ИНФОРМИРАНост ОТНОСНО РИСКОВИТЕ ФАКТОРИ ЗА РАЗВИТИЕТО И СРЕД АМБУЛАТОРНИ ПАЦИЕНТИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ГРАД ВАРНА, 2021

Дипломант: Милена Александрова Радославова, Научен ръководител: доц. д-р Дарина Найденова, д.м.

Въведение: Тип 2 захарният диабет е сред най-разпространените социално значими заболявания. В основата му стои инсулиновата резистентност, която предхожда появата на диабета с до 10-15 години.

Цел: Да се установи честотата на разпространение на инсулиновата резистентност сред амбулаторни пациенти в СМДЛ в град Варна и да се наберат данни за информираността на пациентите относно поведенческите фактори, влияещи на риска от поява на инсулинова резистентност.

Предмет: 130 амбулаторни пациенти на възраст 18+ години, постъпили в лабораторията за изследване на кръвна глюкоза и инсулин в периода 01.02-30.04.2021.

Методи: Използвани са набор от методи: анкетен, документален, статистически и лабораторни методи (определяне на кръвна глюкоза и инсулин и изчисляване на НОМА-IR.

Резултати: Близко 72% от изследваните са с наднормено тегло или различна степен на затлъстяване. Около 2/3 (66,9%) от пациентите са с инсулинова резистентност (НОМА-IR>2.5). Едва 30% от пациентите спортуват, а 26% са с ниска физическа активност. Пациентите, които са наясно с понятието *гликемичен индекс на храните* консумират по-рядко продукти с висок индекс. Сред най-честите оплаквания при пациенти с НОМА-IR>2.5 са: повишена умора, сънливост, силен апетит към въглехидратни храни, причерняване, шум в ушите. Едва 38% от анкетиранияте разпознават симптомите на инсулинова резистентност. Основен източник на информация за 62% от пациентите относно подходящите за тях хранителен режим и физическа активност е интернет.

Изводи: Нарастващата честота на разпространение на инсулиновата резистентност обуславя нуждата от въвеждането на НОМА-IR като скринингов показател за оценка на въглехидратната обмяна при пациенти с наднормено тегло или друг рисков фактор за развитие на Т2ЗД. Необходимо е повишаване на знанията на пациентите относно понятието “гликемичен индекс“ на храните, рисковите фактори за развитие на ИР и Т2ЗД и влиянието на храненето и физическата активност върху нивата на глюкоза и инсулин.

Ключови думи: инсулинова резистентност, тип 2 захарен диабет, глюкоза, инсулин, хранителни навици, физическа активност, гликемичен индекс.

ОПАСНИ МЕДИЦИНСКИ ПРАКТИКИ СВЪРЗАНИ С ЕКСПОЗИЦИЯ НА КРЪВ И ТЕЛЕСНИ ТЕЧНОСТИ ПРИ РИСКОВ МЕДИЦИНСКИ ПЕРСОНАЛ, 2021

Дипломант: Бисерка Маринова Радославова, Научен ръководител: проф. д-р Теодора Тодорова Димитрова, д.м.

Въведение: Здравните услуги са важен сектор, който е характерен с експозицията на специфични професионални рискове, свързани със здравето и безопасността на труд на здравните работници. Здравето на медицинските специалисти засяга пряко здравословното състояние на общността. Поради това е важно да се работи усърдно за ограничаване на професионалните рискове.

Цел: Да се проучат и анализират опасните медицински практики, свързани с експозицията на кръв и телесни течности при рисков медицински персонал - медицински лаборанти в медико-диагностичните лаборатории.

Постигането на целта е свързано с реализирането на **задачи**, които следват логическата последователност на изложението. Дефинирани са обектът и предметът, както и изследователска теза, хипотезите и методология на изследването.

Методи: документален, социологически, експертна оценка и математико-статистически. Инструментарий – проучване чрез три вида анкетни карти: за медицински управители на доболнични (МЦ и ДКЦ), болнични и самостоятелни медико-диагностични лаборатории, за

клинични лаборанти и за клиенти/пациенти. И в трите анкетни карти въпросите са затворени, като са насочени към опасните медицински практики, свързани с експозиция на кръв и телесни течности и риска от инфектиране на лаборанти и клиенти/пациенти. Изследваните лица са 107, от тях 5 управители на клинични лаборатории, 49 лаборанти и 53 клиенти/пациенти.

Резултати: Анкетните проучвания потвърждават работните хипотези:

Моделите на експозиция на работното място и предизвиканите от контакта с кръв инфекции се повтарят с голяма честота, защото не се спазват правилата за безопасна техника по време на работа. Най-честите причини се крият при закапачването на използвани игли, неизползване на ЛПС (ръкавици) или пък неправилно изхвърляне на остър предмет в неподходящи контейнери. Не се проверява имунния статус редовно от медицинските лаборанти, тревожен е фактът за неимунизиран персонал в лабораториите. Резултатите от анкетираните клиенти извежда на преден план недостатъчната информираност за рисковите експозиции и разпространението на кръвнопреносимите инфекции. 77% от респондентите изразяват съгласие, че като пациенти също са отговорни за предотвратяване на инфекциите от кръвнопреносими вируси. Тревожен е фактът, че 23% от тях изцяло търсят отговорността в медицинските работници.

Заключение: Кръвнопреносимите инфекции представляват значителен риск, както за обществото, така и за здравния персонал, но те могат да бъдат предотвратени чрез мерки, насочени към свеждане до минимум на риска от заразяване: предотвратяване на високорисковите практики, спазване на универсалните предпазни мерки, въвеждане на нискорискови инструменти и устройства, ваксинация срещу хепатит В.

Ключови думи: HIV/СПИН, HBV, HCV, професионален риск, експозиция на кръв и телесни течности

ЛЕГИОНЕЛОЗИ – ЕПИДЕМИОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА, ОЦЕНКА НА РИСКА И ПРОФИЛАКТИКА, 2022

Дипломант: Лора Димчова, Научен ръководител: доц. д-р Елиана Иванова, д.м.

Въведение: Респираторните заболявания са един от най-често срещаните видове в човешката популация. Бързото и лесно разпространение е предпоставка за възникване на епидемични и пандемични взривове, което беше показано последните години от SARS CoV-2. Повечето от патогените проявяващи се по този начин не водят до животозастрашаващи състояния, но от друга страна са и един от факторите водещи до голяма икономическа тежест и социална тежест. Легионелозите са остри бактериални инфекции с аерогенен механизъм на предаване и повсеместно разпространение, като в клиниката се разграничават 2 форми на инфекцията - Легионерска болест – протича под формата на тежка пневмония, като при нея се отчита значително по- висока смъртност и Понтиак треска - остро грипоподобно заболяване най-често с доброкачествен ход. Легионелозите са проблем в развитие, като пътуването на хората по света е един от основните фактори на разпространение им в световен мащаб. Естествените източници на разпространение са изкуствените водни съоръжения (охладителни системи, душеве, водни кули и други), които все по-често се срещат в страните с топъл климат – съответно често посещавани туристически дестинации.

Цел: Целта на настоящата дипломна работа е да се проведе епидемиологично проучване на разпространението на Legionella spp в България и мерките за ограничаването му на национално и локално ниво, за да се усъвършенства превенцията и контролът на инфекцията.

Материали и Методи: Документален метод – проучване на литературни източници и нормативни документи. Епидемиологичен метод – анализиране на епидемиологичните данни от ECDC, РЗИ и НЦЗПБ. Социологически – анкетно проучване, доброволно и анонимно на базата на интервю по телефона. Статистически метод – графичен анализ, изчисляване на относителен дял и други.

Резултати и обсъждане: Всички случаи на легионелози (вероятни и потвърдени по националната класификация) се обявяват в системата на РЗИ на България. За периода 2011-2021 г. на база достъпа до обществена информация бяха изискани данните за случаите на Легионелози от всички РЗИ – та на територията на страната. На база получени данни, впечатление прави липсата на регистрирани случаи за 2011г. и 2012 г. През следващите години следва плавно увеличение, като се отчита пик на случаите през 2018 година, след което следва затихване на същите на територията на страната, като впечатление прави, че основния набор от регистрирани случаи са на чуждестранни граждани, пребивавали територията на летните курорти, открити след прибирането в страната си и докладвана от Европейската мрежа за надзор на Легионерската болест. Процентът на уведомяване варира от по – малко от 1,0 случая на 100 000 души от населението в 10 държави – България, Кипър, Естония, Финландия, Гърция, Ирландия, Литва, Полша, Румъния и Обединеното кралство, до 3,0 случая на 100 000 души от населението в шест държави – Дания, Франция, Италия, Холандия, Словения и Испания. Получените данни предполагат, че вероятно честотата на случаите е по – голяма, както в национален, така и в европейски мащаб. Неглижирането и не диагностицирането на легионелозите се демонстрира и от реално ниският брой докладвани случаи в България, спрямо други страни и даже спрямо случаите на чужди граждани, заболели след престой в България. Според средните стойности в докладването на Легионерската болест в Европа, ежегодно при липса на взривове, болестта в България трябва да се открива при поне 150 – 200 български граждани.

Заключение: По време на изготвянето на настоящия труд един от най-честите изводи, който можеше да се направи е системното неглижиране на легионелата и поставянето ѝ в категория на екзотични инфекции. Значението на болестта за общественото здраве продължава да се подценява в България и други страни от ЕС. За да се подобрят резултатите по отношение на диагностициране и съобщаване на заболяването обаче не може да се разчита единствено на държавна политика и повишаване на финансовите средства в диагностичния спектър, но и на системно обучение на персонала, който има завишен потенциал за среща с патогена.

Ключови думи: Легионелози, Епидемиологични огнища, Епидемиологични обучения, микробиология и контрол

СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ И ЗДРАВНИ РИСКОВЕ СВЪРЗАНИ С ХРАНИТЕЛНИЯ МОДЕЛ В УСЛОВИЯТА НА ПАНДЕМИЯТА ОТ КОРОНАВИРУС, 2022

Дипломант: Нели Балабанова, Научен ръководител: доц. д-р Дарина Найденова, д.м.

Въведение: Актуалността на темата е свързана с глобалните промени, които настъпиха за човечеството след пандемията от Коронавирусна болест-19 (COVID-19) в частност и на хранителното поведение. Здравословно хранене е един от най-важните фактори, допринасящи за поддържане на имунитета. Поради това е от важно значение да се оценят промените в хранителното поведение, възникнали след пандемията.

Цел: Да се проучи и анализира промяната в хранителните навици на населението и да се очертаят съвременните тенденции свързани с хранителния модел и неговото отражение върху здравето през периода на пандемията от COVID -19.

Задачи: Да се направи литературен обзор, като се проследи развитието на пандемията от COVID-19, значението на имунитета, начините за неговото подсилване чрез набавяне на разнообразни хранителни вещества в контекста на тази здравна криза. Да се анализират промяната в хранителните навици у анкетираните пълнолетни респонденти през периода на пандемията от COVID-19. Да се установи съществуващия хранителен модел в контекста на пандемията от COVID-19.

Материал: Литературни източници, анализ на резултати от проведено собствено социологическо изследване.

Методи: Документален– подбор и преглед на научни публикации за целите на литературния обзор. Социологически метод –анонимен онлайн въпросник за изследване на промяната на хранителните навици в условия на пандемия от COVID-19. Статистически метод.

Резултати: В нашето проучване се установиха както отрицателни, така и положителни тенденции. Като отрицателни и потенциално свързани със стреса от началото на пандемията са: увеличеният прием на храни с висок гликемичен индекс; липса на редовно хранене; ограничена двигателна активност. Положителни тенденции в хранителния модел са: увеличеният прием на пресни плодове и зеленчуци и навиците, свързани с домашното готвене; избор на качествени хранителни продукти; прием на достатъчно вода; ограничена употреба на алкохол и тютюневи изделия. При проведеното анкетно проучване не се констатираха сериозни отклонения в хранителните навици на респондентите, свързани с настоящата пандемия.

Заключение: Докато настоящото проучване се фокусира върху непосредствените, краткосрочни въздействия на пандемията, която все още не е приключила, са необходими бъдещи проучвания, за да се изяснят нейните средносрочни и дългосрочни въздействия върху поведението, свързано с храните (например пазаруване/доставяне на храна, консумация, подготовка, разхищение), както и за продоволствената и хранителната сигурност в страната. Това и други бъдещи проучвания ще се превърнат в основна рамка за готовност при справяне с бъдещи промени и сътресения, свързани с пандемични кризи.

Ключови думи: Ковид-19, имунна система, хранителни навици

ХРАНИТЕЛНИТЕ РАЗСТРОЙСТВА КАТО СОЦИАЛНО ЗНАЧИМ ПРОБЛЕМ, 2022

Дипломант: Дилиана Енева, Научен ръководител: доц. д-р Росица Христова Чамова, д.м

Въведение: Нарушенията в хранителното поведение, наричани още хранителни разстройства, са състояние, при което индивидите изпитват сериозни смущения в моделите на хранене и свързаните с тях мисли и емоции. Нарушенията в храненето и хранителните разстройства са третото най-често срещано хронично заболяване и обикновено започват

през пубертета. Като разрастваща се негативна тенденция, те се превръщат в обществено-значим проблем, поради неблагоприятните здравни ефекти в краткосрочен и дългосрочен план.

Цел: Целта на проучването е да се изследват хранителните навици сред тийнейджърите /14-16 г /, както и факторите, влияещи за тяхното сформирание.

Материали и методи: Проведено е онлайн анкетно проучване по удобство сред ученици на възраст 14 – 16 год. от град Велико Търново. Използвана е анкетна карта, разработена за целите на проучването, в която са използвани въпроси за хранителното поведение и физическата активност. Данните са обработени със софтуерен пакет Jamovi, ver. 2.3.0. Използвани са: вариационен анализ (средна стойност, стандартно отклонение), честотен анализ, графични изображения.

Резултати: Анкетирани са 60 ученици (41 момичета и 19 момчета) на средна възраст $14,8 \pm 0,61$ години. Чувство на вина след консумация на „забранени храни“ изпитват 56,7% от анкетираните. Относителният дял на децата, които често предизвикват повръщане след нахранване е 30%, а 28,3% правят това понякога. Болшинството от анкетираните (73,3%; $n = 44$) следят редовно телесното си тегло и се чувстват депресирани, ако установят повишаването му. За потискане на апетита приемат медикаменти и/или хранителни добавки 36,6% от анкетираните ученици.

Заключение: Сред анкетираните ученици се наблюдават прояви на нарушения в хранителното поведение. Училищната възраст е рискова по отношение възникването на хранителни разстройства, което повишава необходимостта от скрининг и прилагане на превантивни мерки за преодоляване на този социално-значим проблем.

Ключови думи: хранене, тийнейджъри, хранително разстройство

ИНФОРМИРАНост НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ГРАД ВАРНА, ОТНОСНО МЕХАНИЗМИТЕ НА ПРЕДАВАНЕ, РИСКОВИТЕ ФАКТОРИ ЗА ЗАРАЗЯВАНЕ И ПРОФИЛАКТИКАТА НА ЛАЙМСКАТА БОЛЕСТ, 2022

Дипломант: Кристиян Красимиров Бойчевски, Научен ръководител: д-р Миглена Коларова-Димитрова, д.м.

Въведение: Лаймската болест е най-разпространената векторно преносима болест в Европа. Тя представлява мултисистемна инфекциозна зооантропоноза, чиято клинична картина засяга широк спектър от органи и системи. В България Лаймската болест подлежи на задължително регистриране, съобщаване и отчет, но информираността на общата популация относно начините на заразяване и профилактичните мерки не е достатъчно проучена.

Цел: Да се изследва и анализира нивото на осведоменост на населението на град Варна относно механизмите на предаване, рисковите фактори за заразяване с Лаймска болест, необходимата профилактика и поведението при установено ухапване от кърлеж.

Задачи: Да се проведе анкетно проучване сред част от населението и медицинските специалисти на град Варна. Да се определят източниците на здравна информация. Да се установи нагласата относно приложението на бъдеща ваксина.

Материали: Научна литература, статистически обработени данни от собствено проучване. Обект на проучването са 150 лица и 80 медицински специалисти от град Варна.

Методи: Документален метод – извършен е обзор на съвременна научна литература. Социологически метод – разработени са две преки, индивидуални и анонимни анкетни карти. Статистически метод – получените данни са обработени и обобщени.

Резултати: Информираността на анкетираните относно въпросите свързани с Лаймската болест е задоволителна. Съществува място за подобрене и задълбочаване на познанията относно рисковите места за зараза, методите за предпазване, начините на диагностика и поведението при установено ухапване от кърлеж. Мнозинството отбелязва Интернет като основен източник на информация, а повече от половината респонденти не са получавали информация свързана с векторно-преносимите заболявания. Населението е с предимно негативна нагласа относно бъдещата ваксина, докато медицинските специалисти показват подкрепа.

Заключение: Въпреки усилията за прогнозиране на разпространението на Лаймска болест, при съвременният подход за борба с векторно-предаваните инфекции преобладаваща роля все още играе профилактиката. Именно затова по-добрата осведоменост на населението е от съществено значение за успешният епидемиологичен контрол. Повишаването на информираността на населението е задължение както на държавата, така и на лицата упражняващи здравни услуги. Повлияването на възприятията, изграждането на знания и защитни навици, както и осъзнатостта на рискът, симптоматиката и подобаващото поведение са ключови елементи за едно по-здравно общество.

Ключови думи: информираност; Лаймска болест; превенция; обществено здраве.

СКРИНИНГ ЗА МАЛНУТРИЦИЯ В ДЕТСКО ОТДЕЛЕНИЕ В СПЕШНА БОЛНИЦА УМБАЛСМ „Н. И. ПИРОГОВ“, 2022

Дипломант: Юлияна Орлинова Котарова Научен ръководител: гл. ас. д-р Албена Борисова Тонева - Стоянова, д.м.

Въведение: Малнутрицията е съвременен проблем и въпреки прогресивното развитие на медицината, все още остава недиагностициран и пренебрегван, както от потенциално застрашените, така и от здравните и социални институции. В резултат на недохранването се реализират огромни разходи за здравеопазване, продължителни престои в болница и прогнозите за пациентите са неблагоприятни. Съвременното здравеопазване се съсредоточава върху растящата епидемия от наднормено тегло и затлъстяване, но всъщност свързаната със заболяванията малнутриция е също така широко разпространена в медицинската практика.

Цел: Оценяване на разпространението на малнутриция при хоспитализирани по определени медицински причини деца

Задачи: Да се направи литературен обзор относно малнутрицията. Да се съберат установени при хоспитализацията антропометрични данни и биохимични маркери на пациентите. Да се оценят и интерпретират резултатите. Да се предложи подход за подобряване на събирането на данни, касаещи здравния и хранителен статус на пациентите при хоспитализирането им за превенция на малнутрицията.

Материали: Научна литература, статистически данни, документи с медицинска информация от детско отделение в спешна болница УМБАЛСМ ‘Н. И. Пирогов’ .

Методи: Документален метод. Събиране на база данни от архивирани документи. Статистически анализ.

Резултати от проучването: От направеното проучване сред пациенти и събраните данни се установява, че има висока честота на малнутриция сред децата, изразяващи се в отклонения от нормите за ръст, тегло и ниво на хемоглобин. Относителният дял на децата с отклонения в ръста е 46.97%, а децата с отклонения в теглото са 54.55% от проучените случаи (n=79). Децата с отклонения в нивата на хемоглобина са 17.72%.

Дискусия: Анализът на събраните антропометрични показатели и биохимични маркери показва, че недостатъчните данни на децата при постъпването в отделението и непълното отчитане на показателите на хранителния статус може да има и медицински последици, като нарастващ брой случаите с неадекватен на потребностите внос на нутриенти и малнутриция. Това налага въвеждане на универсален скринингов метод за откриване на малнутритивни състояния.

Заключение: Ранното установяване и своевременната корекция на нарушенията в нутритивното състояние е от изключително значение за всички хоспитализирани и амбулаторни пациенти. На първо място е необходимо да се направи оценка на нутритивния риск и да се съдейства за насочване към грижи за подобряването на храненето на пациентите, за изграждане на ефективна хранителна терапия с ентерално хранене, частично или тотално парентерално хранене, приложение на перорални високобелтъчни и високоенергийни хранителни формули, оптимизиране на болничната храна. Провеждането на персонализиран нутритивен съпорт е от изключително значение за преживяемостта на тежко болните пациенти. Най-честа е белтъчно-енергийна малнутриция, именно поради това основният стремеж при нутритивния съпорт е да се подsigури адекватен прием на белтъчини.

СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ ПРИ КОНТРОЛА НА ЛЕГИОНЕЛОЗАТА В УСЛОВИЯТА НА МОРСКИ ТРАНСПОРТ, 2022

Дипломант: Юлиян Руменов Варимезов, Научен ръководител: Гл. ас. д-р Миглена Асенова Коларова – Димитрова, д.м

Въведение: Легионелозата е остра бактериална инфекция. Значението на заболяването се определя от широкото разпространение, тежкото протичане и високия леталитет до около 20%. Пътуването и работата на кораби е добре известно, като често срещан рисков фактор за легионелозата. Основно значение за разпространението на инфекцията при корабоплаването имат съоръженията, генериращи водни аерозоли в големи рекреационни помещения, водоснабдителни системи за топла и студена вода, резервоари, душеви установки, климатични инсталации

Цел: Да се представят методи и действия за предотвратяване колонизацията на водните системи на корабите от *Legionella* бактерии, както и начините за ликвидиране на възникнало вече колонизиране.

Задачи: 1/Изясняване текущото състояние на проблема с разпространението на *Legionella* бактерии сред пасажерските и товарни кораби; 2/Създаване на план за ежедневни превантивни мерки на борда на корабите, включващ мерки за превенция на здравето, свързани със средата, контрол на единични случаи или взрив, мерки за околната среда, мерки които да се предприемат преди качване и след слизане от кораба, както и действията на компетентните пристанищни власти.

Материали и Методи: Документален метод- анализ на научна литература , статии и данни от подобни проучвания в света и страната, международни правила и стандарти, национални нормативни документи по проблема. Описателни статистически методи за анализ на резултатите.

Резултати: Във връзка с възстановяването на круизните плавания на корабите, престояли на пристанищата дълго време без експлоатация, проблема с заболяването от легионелоза стои особено актуално. В много от критичните точки в отделните системи и оборудване са възникнали благоприятни условия за развитие на *Legionella*. Разгледани са начините за колонизирани на водните системи на корабите и възможността за възникне на инфекция. Проучена е актуална информация, относно техническите насоки за проучване, контрол и превенция на легионелоза, свързана с пътувания. Предоставена е подробна информация за превантивните мерки в ежедневната работа на кораба. Дефинирани са дейностите на Медицинския персонал на кораба и на членовете на екипажа, които отговарят за експлоатацията на водните системи на борда.

Заклучение: Превенцията на легионелозата има много големи здравни и икономически последици особено в сферата на круизното корабоплаване. При стриктна дезинфекция и старателно поддържане на температурни режими, както и спазване на необходимите трудови и технологична дисциплина, техническа компетентност на персонала за работа със съоръженията превенцията от развитие на *Legionella* е осъществима.

Предпазването от заболяването е с изключително висок приоритет – цел и отговорност на компетентните здравни власти на всяко пристанище.

Ключови думи: Легионелоза, корабоплаване, информираност, превенция, обществено здраве.

ЗДРАВНИ ПОСЛЕДИЦИ ОТ ОНЛАЙН ОБУЧЕНИЕТО НА УЧЕНИЦИ В НАЧАЛЕН КУРС НА ОБУЧЕНИЕ, 2022

Дипломант: Валя Тенева, Научен ръководител: проф. д-р Теодора Димитрова, д.м.

Въведение: Здравословният стил на живот заема централно място в системата от общочовешки ценности и до голяма степен зависи от непрекъснато променящото се състояние на жизнената среда. Българското училище отделя все по-голямо внимание на образователните изисквания, свързани с формиране на здравословен начин на живот. Като се вземе под внимание факта, че през последните три учебни години за доста продължителен период, учениците се обучаваха дистанционно, поради пандемичните условия във връзка с COVID-19, въпросът за опазване на здравето им става все по-актуален. Едно дете, което се обучава от разстояние в електронна среда (ОРЕС), значително променя своите дневни навици. Всичко това води до промени и в здравословното състояние на младия организъм. За да се намалят последиците от тези негативни промени, учениците трябва да бъдат много добре информирани за последиците, които могат да се предизвикат от тези промени.

Цел: Да се разгледа същността и факторите, които предизвикват негативни здравни последици при учениците в начален курс, които поради ограниченията свързани с пандемията от COVID-19, през последните учебни години се обучаваха дистанционно в електронна среда за продължителни периоди от време.

Задачи: Проучване на документални източници по проблема, вкл. методическата литература, свързана с актуалните проблеми на здравето и здравното възпитание; Разкриване ролята на социалните и физическите фактори на средата за укрепване и съхранение на здравето на ученици от началните класове; Установяване състоянието и анализ на тенденциите в годишните динамики на ръст, тегло и индекс на телесната маса (ИТМ) на изследваните ученици, вкл. извършване на сравнителен анализ между състоянието им преди пандемията и към настоящия момент; Установяване на промени в навиците за физическа активност и хранене чрез провеждане на анкетно проучване; Анализ на получените резултати и формулиране на приоритетни рискове за здравето в начална училищна възраст във връзка с ОПЕС.

Материал и методи: Исторически метод – анализ на научна литература от електронни и печатни издания. Документален метод – разглеждане на официални и нормативни документи. Социологически метод – провеждане на изследване чрез пряка анкета. Доброволно са анкетирани родителите на 24 ученици от IV клас при СУ „П. Яворов“ - гр. Сливен за физическата активност и хранителните навици на децата им. Данните за ръста и теглото на респондентите към момента са получени от попълнените анкетни карти, а тези за ръст и тегло към 15.09.2021 г. са предоставени от медицинското лице на училището. Статистически метод – обобщаване и обработване на данни.

Резултати и обсъждания: Резултатите от анализа са доста тревожни. Само 4(17%) от изследваните деца са с нормално тегло, а 13 (54,2%) деца са с различна степен на затлъстяване. Наблюдава се тенденция за намаляване на инициативността на учениците да се включват в спортните игри и само 29% са споделили, че всеки път участват активно в тези часове. От изследваната паралелка има 2-ма ученика, които към момента на анкетирането са освободени от часовете по физическо възпитание и спорт, а 17% споделят, че рядко са активни в тези часове. Резултатите показват, че при 67% от анкетираните ученици в следобедните часове не е имало никакво физическо натоварване.

Макар и обедното меню на учениците, както и безплатната закуска, която получават в училище да са напълно съобразени с изискванията за здравословно хранене, тези принципи не се спазват през цялото време и изследването доказва, че учениците имат множество вредни хранителни навици. Например, наред с пълнозърнестия и типов хляб, който получават в училище, голяма част от учениците – близо 92% консумират и бял хляб по повече от един път дневно, а останалите 8%- поне по 1 път дневно.

Тестените изделия, като кифли, банички, палачинки, гофрети и т.н. се включват по няколко пъти на ден в менюта на всеки ученик от изследвания контингент, а почти половината от анкетираните са споделили, че консумират спагети и други макаронени изделия средно по 1-2 пъти седмично, а ежедневно-17% от анкетираните.

За съжаление, по-малко от 10% от хората консумират препоръчаните три порции на ден. Безалкохолната подсладена напитка ежедневно пият 12,5% от учениците в паралелката, а 37,5% - 3-4 пъти седмично.

Заключение: Детското затлъстяване е значим социален проблем, повлияващ се от множество фактори на околната, семейна и социална среда в начална училищна възраст. Над 40 % от изследвания контингент има II или III степен на затлъстяване. Още повече спада двигателната активност, когато присъственото обучение премине в ОПЕС. Колкото по-открито се гледа на проблема, толкова по-уверено ще се търси решение и в нашите български училища и семейства.

Ключови думи: ОПЕС; Ковид 19; дневни навици; ученици; ИТМ; затлъстяване.